

Vigred

ŽENSKI LIST
1939

»VIGRED«, ženski list z Modno in Krojno ter Vzorčno prilogo. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša Din 25.—, z mesečno prilogo Din 50.—. Če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le Din 20.—. Za inozemstvo Din 32.—, s prilogo Din 64.—.

Izdaja konzorcij »Vigredi« (Vida Masič) v Ljubljani, Masarykova c. 12. Uredništvo (odgovorna urednica Zora Poženel) in upravništvo Masarykova cesta 12, Vzajemna zavarovalnica. Telef. št. 4034. Tiska Misijonska tiskarna v Grobljah. Za tiskarno odgovarja A. Trontelj C. M.

Sklep uredništva 10. dan prejšnjega meseca. Rokopisov uredništvo ne vrača, nenaročenih prispevkov ne honorira.

Rokopisi in vsi dopisi, ki se tičejo vsebine lista, naj se naslove na uredništvo, vsi dopisi glede priloge na upravo. Naročila, reklamacije in naročnino sprejema uprava »Vigredi«. Uredništvo in uprava: Masarykova c. 12.

VSEBINA: Svečnica (Marica Berce - Vrabič). — Mlada žena v novem domu (Cilka Vračkova). — Samotni cvet (Lojzka Horvatičeva). — Dve kroni (Margareta Seeman - A. Lebar). — † Matko Krevh (N. B.). — Slovenski dom. — Prijatelju (Marija Žnidaršič). — Srečanje (J. Borštnar). — Železarstvo v Kropi (I. R.). — Izobraženo dekle (J. Gerely - Raša Mastnak). — Deklica na tuje gre ... — Iz domačih krogov. — V naših domovih. — Dobre knjige.

V upravi

VIGREDI:

Mati vzgojiteljica	16 din
Materam	3 din
Kuhaj varčno in dobro . . .	3 din
Praktični nasveti gosdodinji.	3 din
Predavanja social. tečaja .	10 din

Vigred

LETO XVII.

LJUBLJANA, 1. FEBRUARJA

ŠTEV. 2.

Marica Berce-Vrabič:

SVEČNICA

Bele sveče so prižgane, ves oltar je razsvetljen . . .

Svečnica. Spominski dan, ko je šla Mati Marija vsa ponižna v tempelj, da zadosti postavi očiščevanja in da postavi svojega prvorojenca pred Gospoda, t. j. da ga daruje Bogu v rešenje vsega človeštva. Kakor navadne judovske žene je hotela izpolniti postavo, ki Nje, Najčistejše ni vezala; postavila se je celo v vrsto najrevnejših mater in je darovala dar ubogih: dve grlici.

Starček Simeon je spoznal Mesija in je zahvalil Boga, ko je držal Dete v naročju: »Zdaj, o Gospod, pusti svojega hlapca v miru, ker so videle moje oči Tvoje zveličanje, ki si ga pripravil pred obličjem vseh narodov: luč v razsvetljenje nevernikov in v čast Izraelu, svojemu ljudstvu.«

Tiho so gorele sveče . . .

Mati Marija je globoko v srcu ohranila besede, s katerimi je prerokoval isti Simeon, da je prav ta Mesija postavljen v padec mnogim, pa tudi mnogim v odrešenje. Današnji dan je videla pred seboj ti dve skupini: one, ki so odrešeni in one, ki so pogubljeni.

Mati Marija, kaj-ne, kako Ti je bilo hudo za vse one, ki jim trpljenje in smrt Tvojega Sina ne bo v korist?

Mati Marija, ali si videla nas vse, kar se nas zbira tu pred Teboj, med Onimi, ki jih je Tvoj Sin odrešil? In če nas nisi, prosi Ga, da naj med nami zasije Luč, ko so premnogim izmed nas prilike današnjih dni zatemnile Resnico, Lepoto in Dobroto, da se razjasni dan in zasveti Sonce.

O, pokaži nam po tem izgnanstvu Jezusa, blagoslovljeni sad Tvojega telesa, večno, neminljivo Luč!

Mlada žena v novem domu

(Nadaljevanje.)

Kar lepo te je videti, kako se spretno sučeš, z belim predpasnikom opasana v svoji snažni in tako spretno domače urejeni kuhinji. Miza je pogrnjena s čistim prtom, na sredi dehti šopek svežih rož. Sploh vlada v vajinem lepem domu red, točnost in privlačljiva domačnost. Verjemi, še v poznejših, morda trpkajših letih, vaju bo poživil spomin na prve čase vajinega skupnega bivanja. Mož se želi doma odpočiti, da si pridobi novih moči za svoje naporeno delo. Zato si mu pripravila udoben, topel prostorček, kateri mu je ljubši kot kavarna, gostilna ali karkoli. Včasih pa mora mož tudi zdoma, ali po poslih ali ga morda kliče delo za javni blagor. Ne krati mu tega veselja! Saj bo potem, ko se vrne, še bolj občutil, da je doma le najlepše in bo do tebe še pozornejši, še ljubeznivejši. Tudi si ne jemlji preveč k srcu, če te mož ne more popolnoma v vsem razumeti. Moževa in ženina duševnost sta sicer enakovredni, toda različni. Moža zanima bolj svet in predmeti kot taki, žena dojema vse v zvezi z utripajočim življenjem. Ni zastoj darovala življenja. Mož je navadno močnejši, pogumnejši in razsodnejši. Moč žene pa je v njeni prikupljivosti in ljubkosti, v njenem silnem in bogatem občutju, srčni dobrotljivosti, nežni obzirnosti in tisti duševni veličini, ki zna tiho nositi svoje duševno in telesno trpljenje. Se razume, da ima ženska narava tudi slabe lastnosti in njena moč ne šteje bogvekej svetovnih rekordov. Vendar nas že zgodovina uči, da so bile nekatere žene zmožne pomembnih, dasi morda skritih junaštev.

S poroko so se zaprle za teboj vrata tvojega brezskrbnega deklitstva. Ladja tvojega življenja je zdaj zasidrana v zakonskem pristanu in ne more več križariti po širokem, svobodnem morju. Toda tudi v pristanu jo lahko doseže vihar. Zato ne reci več svojim željám in svojemu hrepenenju, naj gre kamor hoče! Temveč zgrabi trenutek, sedanjost, da si na njej zgradiš srečno bodočnost! Vsak je sam svoje sreče kovač! Dokler nista še imela nikakih težjih skupnih skrbi, vama je bilo pač lahko biti prijazna in vljudna eden z drugim. Toda zdaj, ko se je začelo eno življenje tretji ob drugo, zdaj bosta šele pokazala, če znata v paru voziti. Kolikokrat se ločijo mladi zakonci že prve tedne po poroki. Zakaj? Najbrže zato, ker se mož in žena ne znata vživeti v novo življenje, ker se nočeta eden drugemu prav nič prilagoditi. Saj sta sicer dolžna sama sebi in eden drugemu, da po možnosti ohranita vsak svoje značilnosti. Vendar, je dejal izkušen mož, zakon je in mora biti vedno znova sklenjen kompromis. V načelnih stvareh moramo kompromis odklanjati, toda v zakonu sporazum, dokler je v pravih mejah, ne zmanjšuje ugleda ne možu ne ženi.

Ti uvidevaš vsak dan bolj, da zakon ni nikaka nepretrgana zabava, ampak se prepletajo v njem ljubezen in bolečina, uteha in žrtve, sreča in odpo-ved, veselje in trpljenje, čast in ponižanje. Lepo piše o zakonu »Družinski molitvenik« Družbe sv. Mohorja: Zakon je zveza dveh duš, dveh src in dveh teles. Dve srca — ena ljubezen, dve duši — ena pot v nebesa, dva ognja —

en plamen, ki greje in ožarja vso družino. Ena žalost, eno veselje, pa tudi ena streha in ena miza, skupen delavnik in skupen praznik. — Da, ta skupnost življenjskih vrednot so dobrine zakona, katerih prva in najbolj osrečujoča je: medsebojna duševna oploditev in obogatitev, ki pride nekako sama-obje, če se vzameta dva cela človeka, ki se resnično ljubita.

Nastane vprašanje: Kakšno pa naj bi bilo idealno razmerje v duševnem oziru med možem in ženo v zakonu? Podobno, kakor mora vladati med človekom in človekom, ki hočeta živeti v lepi, mirni skupnosti. Le še bolj zapurna, le še bolj iskrena, le še vse boljša morata biti mož in žena drug do drugega, saj je zakon edinstvena zveza med tem edinim možem in to edino ženo. Nenehoma bi si morali zakonci ponavljati to-le geslo: V zakonu ljubezen nad vse! Ljubezen pa ne zahteva od nikogar neznačajne potrpežljivosti, to je popustljivosti, ljubezen ne prenese nekritične in slabotne uklonitve, ljubezen noče živalske toposti ali suženjske strahopetnosti. Celo angeli si morajo časih nadeti bojno opremo. Zgodi se morda včasih, da pride mož domov zlovljen in mrk. V hipnem slabem razpoloženju ali nedostopno molči ali pa godrnja in se jezi nad teboj in ničesar mu ne moreš prav storiti. Ti pokaži, da se ga ne bojiš, vendar ohrani, četudi se težko premagaš, miren obraz. Tudi ti si utrujena, tudi tebi morda ni šlo vse, kakor bi želela, toda, če bi se jezila še ti, bi metala le slamo na ogenj. Mož bo najbrže, ko se umiri, sam spoznal, da ti je storil krivico in ker je drugače dober, jo bo skušal popraviti. Seveda je prepuščeno tvoji uvidevnosti, kako mu boš pokazala, da ga razumeš, da ga skušaš razvedriti, da se tudi ti zanimaš za njegovo delo in skrbi, kakor ti pomaga nositi on tvoje, da nisi brezdušna lutka, ki nima ničesar ne v srcu ne v glavi. Plemenita žena moža raje povišuje kot ponižuje.

Mož se mora v svojem interesu in v interesu družine čutiti močnega. Toda življenje ne prizanaša nikomur. Tako bo prišlo morda kdaj, da bodo tvojega moža zadeli neuspehi, bolezen ali kaj drugega. Morebiti se bo skušal tebi kazati pogumnega in veselega. Ti pa boš kljub temu opazila, da ga muči malodušnost in otožnost. Kaj boš storila, da ga dvigneš, da mu pomagaš najti ravnovesje in samozavest? Neki nemški pisatelj priporoča ženam ob taki priliki to-le: »Če vidite, da je vaš mož nezadovoljen s svetom in s samim seboj, če se čuti potrtega in majhnega, je včasih prav dobro zdravilo, da se napravite majhne še ve, da se mu pokažete skoro kot — otrok.«

(Dalje prih.)

Lojzka Horvatičeva:

SAMOTNI CVET

*V vrtu mojem
samotni cvet je vzcvetel,
na listih mu nežnih
kraljevski škrlat je rdel...*

*Samotni cvet —
ljubezen v zarjo novo vzhajajoča,
v srcu mojem
sladka si boleost pekoča!*

*V pozni pomladi
kraljevski dar si meni,
poslednja bolečina
mrtvi ženi — — —*

DVE KRONI

(Nadaljevanje.)

Oni, ki so opravili, zapuščajo drug za drugim cerkev. Pred Križanim ob vhodu še poklekajo, da opravijo pokoro.

Vse šopke, ki so jih prinesli za Mater božjo, so pustili na klopeh; z zelenimi vejicami so jih pokrili, kakor da čakajo na rešitev. Jutri zjutraj, še pred sončnim vzhodom jih bodo spletle sedmere neveste iz delniške fare v venec, ki ga bodo obesile okoli Matere božje s sv. Gore.

Vrata pri spovednicah škripljejo. Oba kaplana prihajata, poklekmeta pred oltar in se zahvalita za vso luč, ki sta jo zopet prižgala v srcih romarjev in romaric. Vse bleščee so oči kaplana Hartmana, ki so obrnjene na milostno podobo.

»Sladkost je razlita preko Tvojih usten, kajti Bog Te je blagoslovil za vedno in večno, — k Tebi dvigam svojo dušo — Ave Marija.«

Zadnji pride še domači župnik, ugasne sedmero sveč, poklekne v pozdrav in odhaja.

»Gospod, Gospod« šepetajo ustnice odhajajočega kaplana Hartmana. Tako je v svojem Bogu, da ne najde druge besede v tej pozni nočni uri.

V hišah na sv. Gori so za taka romanja kar dobro pripravljene. Vse romarice odpočijejo lahko na postelji ali vsaj na slamnjači v hišah in izbah. Možje in fantje pa morajo pod goro v vas, saj ni daleč, da prenoče v senu; pot nazaj na goro pa vzamejo za pokoro. Še nihče se ni pritožil.

Ko prihodnje jutro ob prvem jutranjem svitu zvonovi udarijo svojo jutranjo pesem, možje že prihajajo iz vasi. Iz cerkvenih oken se blešče luči v topli svetlobi. Tudi žene in dekleta so že davno pokoncu; na vodnjakih se umivajo in končno uredijo naglavne rute. Ko zvonovi v drugič zapoje, da se sliši daleč naokoli, celo v Delnice, če je pravi veter, se je cerkev oblekla v svojo najlepšo obleko. Nobene sveče ni cerkvenik pozabil, vsaka cvetlična posoda je polna in pod lesenim kipom sv. Boštjana se sveti in ogenj ob nogah sv. Florijana kar v resnici žari.

Okoli milostne podobe pa visi širok in košat venec, sestavljen iz šopkov, ki so jih prinesli romarji iz Delnic. Iz sredine pa se smehlja Mati božja s sv. Gore, prav v vsa srca se smehlja.

Stari župnik s sv. Gore ima slovesno službo božjo, oba kaplana mu strežeta. Kakor bela zvezda se dvigne hostija v rokah starega duhovnika, skoro do vznožja Matere božje. Vsa cerkev kleči. Gospod nebes in zemlje je med njimi, vsi udarjajo na prsa: »Gospod, nisem vreden...«

Svetogorske gospodinje so že skuhale zajtrk za romarje, gostilne tukaj ni. Za svoje delo pa gospodinje ne zahtevajo nikake odškodnine, ampak le toliko, da se same ob zajtrku pokrepčajo in tega je tudi dovolj, saj so romarji iz Delnic prinesli s seboj vsega potrebnega.

V istem redu, kakor so prišli, romarji zopet odhajajo; tu in tam se

izgubi še ta ali oni par v cerkev, da položi Materi božji še enkrat svojo skrivno željo v materinske roke.

Ko so že vsi v vrsti, manjkajo še trije.

»Otroka, Mati božja, bodi usmiljena — otroka!«

Korbarica, ti ne veš kaj prosiš! Mnogo ljubezni, a tisočkrat več trpljenja: sedem mečev v srce si si danes izprosila od žalostne Matere, sedem mečev v tvoje srce, Korbarica!

Peter kleči čisto spredaj pred oltarjem; kakor grožnja je njegova molitev: »Še ne ljubi Bog, potrebujeva jo še — ne pustiva je še, stare matere, saj hočem, hočem . . .« O, dalje ne more. Samo pogleda še sveto podobo, o kateri pravijo, da je pred njo bilo uslišanih toliko prošenj, skritih želja onih, ki prihajajo k Materi milosti prosit pomoči. Z velikimi, od bolečine zatemnjenimi očmi gleda, gleda Peter božjo Mater zaupno in vdano. O, saj ga razume brez besed!

Zadaj, prav pri kropilnem kamnu pa kleči Barba; vidi svojega vnuka pred oltarjem, vidi, da je ves žalosten in je izginila vsa njegova razposajenost. ». . . rdeč in bel je, kakor njegova strežniška obleka. O, varuj ga, Mati, da ostane priden in dober, kakor je sedaj! Ne zapusti ga in Marjanco, ko me več ne bo! Bodi mu mati ti!«

Ko so zvonovi v zvoniku zapeli svojo poslovilno pesem, so že tudi ti trije zadnji molilci v procesiji, ki odhaja. Kakor bandera, tako frfotajo tudi glasovi zvonov nad njimi v zraku; ob poti stoje Svetogorčani sklenjenih rok in se molče poslavljaajo od Delničarjev, ki jih ne bo zopet vse leto. Vsi romarji so kakor izpremenjeni: jasne oči, vsa lahka srca! Skrbi in težave so odložili pri Materi božji; upanje pa, ki ga nosijo v srcih domov, je vse svetlo in lahko kot kosmič snega in ima kar dvoje zlatih peruti.

Na nekem ovinku se ozira Barba, kakor bi se še in še poslavljala, dokler ne izgine tudi še križ vrh cerkve. Globok vzdih se ji utrga potem iz prsi, kakor bi se zaprla vrata. Ali morda slutiti, da stoji pred vrati, ki ločijo ta svet od onega? Peter tega prav gotovo ne čuti, ker ima opravka zdaj z banderom, zdaj z zvončkom, ki ga nosi.

Kmalu bodo doma; že jih pozdravljajo vrbe izza potoka; že so zagledali zvonik domače cerkve in že se kaže izza hriba gornja vrsta šolskih oken. Kmalu se bodo zazibali domači zvonovi v pozdrav.

Saj res, so se že oglasili! Vse ozračje zveni od lepe domačnosti njih glasov. Domov, domov, vedno je pot domov tako lepa! Kar pospešili so korake, ko so prišli do prvih hiš. Kovačev pes, čisto na kratko priklenjen, se je spustil v srdit lajež in v domačem vetru se napenja bandero, da končno vzplapola v zrak, kakor velikanski ptič, ki s svojimi krili zakriva svet pod sabo.

»Zapojmo!« pravi kaplan Hartman in že pričinja. Vsi se pridružijo v lepo, vso domačo »Marija, k Tebi uboge reve«: na prvem koncu procesije v močnem basu, zadaj pa v prosečih ženskih glasovih.

V hipu se ustavijo ženski pari tam okoli Barbe.

»Gospod kaplan, gospod kaplan!«

Hitro se je obrnil nazaj; s prestrašenimi obrazi mu delajo prostor. Zdaj je zagledal ženico, ki se je sesedla sredi pota. Dobra soseda je sedla na tla k njej, da ji je položila glavo v svoje naročje.

»Barba, kaj pa vam je?«

Nobenega odgovora in nobenega znaka življenja več, ko ji potiplje žilo.

Kaplan Hartman je že večkrat bil priča smrtnih bojov in ve, da tudi zdaj smrt stoji med njimi.

Z neizrekljivo resnobo upira svoj pogled v posineli obraz, ko nad mirno ležečo izgovarja odvezo.

Ženske se prekrižajo in solze se jim ulivajo preko zarjavelih obrazov: kakor bi videle v tem resnem trenutku res smrt pred seboj, a ob njej samega Boga.

»O svetogorska Mati božja, kaj takole naj pridemo domov?«

»Pa se je šla, sirota, poslovit na Sv. goro. Bog se usmili njene duše in tudi ubogih dveh otrok, ki jima je bila vse na svetu!«

Zdaj se prerije Marjanica do nje in se zgrudi ob njej na tla. »Stara mama, stara mama, ne umreti, pojdi z nami domov!« Prime jo za obe roke, toda vele so in brez moči. Še nekdo se preriva skozi gnečo, odrine Marjanco, a v istem hipu omahne na tla. Peter je. S široko razprtimi očmi strmi v blede obraz starke.

Moj Bog, ali so to še otroške oči? Gneča se razmakne. Ali je to fant, ki je tako zaupno molil na Sv. gori? Zdaj gleda iz oči le še izmučena njegova duša, vsa prestrašena, vsa vznemirjena in bedna.

Poleg stare matere leži na tleh in se ne gane. Kmalu pridejo nosači iz vasi in ne kaže drugega, kakor, da poleg stare matere nalože na nosila še Petra. In za njima joka Marjanca.

Tako so se vrnili z romanja in vse srčno veselje je na mah zagrnila žalost s svojim sivim zastorom. Le zvonovi v zvoniku se ne dajo zmotiti, zvone in zvone dalje in dalje...

Spredaj stopa kaplan Hartman, kakor da že danes vodi mrtvaški sprevod. »In vendar je taka-le smrt lepa!« si misli.

Korbar je sedel na kolo in se odpeljal po zdravnika, njegova žena in županova Lenka pa sta ostali v Barbini bajti. Tolažili sta Marjanco in pripravljali Barbo za na oder, dokler ni prišel dr. Ničman. Vso zimo je zdravil bolehaajočo starko, dobro ve, da je imela zelo slabo srce. »Kap« je ugotovil in tudi napisal mrliški list; ženske pa so prišle, da so pomagale in uredile vse potrebno, da je legla Barba k zadnjemu počitku. Lepo so znale vse to opraviti dobre sosede, brez hlastanja, nekako spoštljivo so jo umile in preoblekle, zatisnile oči, brado pa ji prevezale z belo zloženo rutico, da so bile usta lepo zaprta, roke pa so ji sklenile, dokler so bili prsti še mehki in so ji mednje postavile blagoslovljen križ, ki ga je imela Barba pripravljenega že izza mladih let.

Marjanica pa je jokala, dokler je ni premagal spanec.

Končno je tudi Peter prišel k sebi. Brez solz, z velikimi razbolelimi očmi je gledal vse, kar so storile stari materi. Toda te oči jokajo brez solz,

kriče od bolesti in notranje tuge. Kakor lačni jastrebi padajo dvomi v njegovo dušo: »Nisi me uslišala, Marija s Sv. gore! O zakaj ne? Ali more še kdo bolj pobožno moliti, kot sem molil jaz, pa ni nič pomagalo! In zdaj, oh zdaj — strah ga stresa — bom moral postati hlapec, ali bom moral iti služiti, morebiti k mlinarju, ali h krčmarju? Ali pa, če bodo posebno dobri z menoj, se bom učil kakega rokodelstva — toda, ne maram postati kovač ali zidar. Saj ne morem! O, stara mama, saj ti veš, saj ti veš! Zbudi se vendar in poglej me in povej, kaj bo z mano!«

»Ne smeš obupavati, Peter, vendar se moraš potolažiti,« ga pogovarja stari župnik; »glej stari materi je zdaj dobro, saj je pri ljubem Bogu v nebesih, nima nobenih skrbi več in bo zato še tem bolj gledala na tebe in na Marjanco.«

»Toda midva morava — midva bova morala morebiti zdaj daleč stran iz naše hiše,« odgovori Peter ves skrušen.

»Ne, Peter, to pa ne; tukaj bosta ostala, oba in kaj pametnega se bosta učila.«

»Kaj — učila —?« Z največjo težavo je spravil fant to iz sebe, da so se staremu župniku oči orosile.

»Ali nočeš iti kam h kakemu sosedu in tam pomagati pri domačem delu? Morebiti k županu ali k učitelju? H krčmarju ali k mlinarju, vem, da ne maraš?«

»Za Marjanco je že dobro, če jo kdo vzame; jaz pa — ne — morem — gospod župnik!«

Ta sicer prav dobro čuti vso grenkobo v fantovih besedah, ne ve pa, kaj mu tako težko leži na srcu.

»Ne moreš, praviš? Ali to tako dobro veš?

»Da« —.

»Kaj pa bi rad — morebiti v šolo, Peter?«

Kako so se zasvetile oči! »Da, gospod župnik!«

»Tako, hm, hm! Ali je stara mati vedela za to?«

»Da, gospod župnik! In je varčevala od zadnjega leta vseskozi. In ko je prašička prodala in piščančke, je rekla: vse za tebe, Peter; bo že zopet za par tednov. — Le glej, da boš zdrav in priden, pa bova že vse prav uredila! — Le nezadovoljen in izbirčen ne smeš biti! Naša dobra Gospa s Sv. gore bo že pomagala — in potem bi jaz že priden bil in bi še druge učil in tudi hrano zaslužil in — — —«

»Potem bi pa župnik postal, kaj-ne, Peter?«

»Župnik?« Presunljivo je pogledal župnika, kakor bi se zbudil iz težkih sanj. »Župnik? — — O, ne — —«

»Ali ne misliš postati duhovnik?«

»Ne smete biti hudi, gospod župnik, — toda tega ne morem.«

»Kaj pa?«

Tedaj pogleda fant z velikimi hrepenečimi očmi; ali sme povedati? Še nikoli ni imel druge želje, kot to, ki jo vso svojo mladost nosi s seboj kot

največjo skrivnost. Toplo razumevanje mu zasije naproti iz župnikovih oči in tedaj se ojunaci: »Zdravnik.«

»Doktor? Zdravnik?«

»Za uboge ljudi. Za najrevnejše«. Tako tiho in mehko je to povedal, kakor bi hotel prositi: nikar mi ne stori nič žalega, saj stojim sam in brez vsake moči pred teboj.

V globini starčkovih oči se zasveti; vidijo trepetajočo dušico in vročično-rdeči obraz Petrov.

Položi mu roko na ramo. Fant pa čuti toplino ljubezni dobrega gospoda in prva solza se mu zablesti.

»Le prosi Boga, Peter, morebiti pa bova z združenimi močmi stvar izpeljala, kakor bi ti rad in kar bi bila stara mati zmogla, bova z božjo pomočjo tudi midva. Rad ti bom pomagal, če se le da tako urediti.«

Tedaj pa ne more drugače, tihi, vase zaprti fant, kakor da se hitro skloni in poljubi belo roko s trepetajočimi ustnicami; zdi se mu, kakor pri-sega.

Župnik položi obe roki na dečkovo glavo. »Kdor hoče dajati mnogo ljubezni, jo mora sam mnogo imeti; zdaj je pa ti največ potrebuješ.«

Še preden so dobro staro mater pokopali, je imel Peter svoj novi dom; nihče ni tega vedel, kakor župnik Dobrič in Peter sta to čutila.

Naša ljuba Gospa na Sv. gori pa se je smehljala . . .

Drugi dan proti večeru je pri krčmarju Kopaču kaj živahno. Njegova gostilna je v začetku vasi, kjer pelje cesta iz Kamnice in ona druga od železnice. Na drugem koncu vasi pa je mlinarjev dom z gostilno »Pri Malnarju«. Dolgo so mu nadevali še priimek »pri bogatem«, kar pa danes ni nič več res. Druge bogatije ni pri hiši, kakor kup otrok. Pa saj tudi nima Malnar prav nič zavidljivega mesta za svojo gostilno; kajti, kdor gre že ven iz vasi, se je najbrž že pri Kopaču okrepcal; tisti pa, ki gredo iz vasi proti Kamnici, pa nimajo posebne potrebe za okrepcanje. Poleg tega pa ima Kopač tudi avtomat za godbo; kdor vrže vanj dinar, temu zapoje vsa vesela godba nasproti. Tega seveda Malnar ne zmore. Pred par leti je sicer res že začel varčevati z namenom, da si to »omaro« nabavi, pa je leto za letom pri-jokal nov družinski član, pa je bilo treba porabiti prihranke zanj: trije dečki in tri deklice so prišli do sedaj; za prihodnjo zimo pa zopet pričakujejo. Ali bo fantek, ali bo punčka? — Tako si je Malnar misel na avtomat že davno izbil iz glave. Saj pa je tudi bolj mlinar, kakor pa gostilničar in se mu že kar čudno zdi, če pride nepričakovano kdo v gostilno, kar se pa tudi ne dogaja prepogosto. Saj je daleč na okoli znano, da se pri Malnarju vino večkrat skisa, kakor pa, da ga gostje popijo.

Toda Kopač! Ta pa ta! Več vrst belega vina, pa še cviček in dalmatinec in ob nedeljah nastavljeno pivo. Zraven pa še vsakovrstne žgane pijače, da si vsakdo lahko privošči, kar mu srce poželi. Zadaj za hišo je kegljišče, ob koncu balinišče; pa tudi razni časopisi iz mesta so gostom na razpolago.

Kopač je lastnoročno očistil obe svetilki, mize pregrnil z opranimi prti,

v posebni sobi modrokockaste, v točilnici pa rdeče. »Če bo danes Malnar videl mojo gostilno, bo svojo končno vendar zaprl! Potem bom pa jaz delal, kar bom hotel; zdaj moram že še kako pikro požreti, ker mi še vedno lahko kdo reče, če nočeš tako, grem pa k Malnarju. — Seveda, gospodu županu niso všeč slike na steni, pred učiteljem Korbarjem moram najlepše časopise skrivati in novi kaplan bi najrajše goste izbiral. Naj govore, kar hočejo! Saj pijejo tako, kakor gosi, več vode, kot vina. A drugi drve seveda le tja, kjer je gospod župan in duhovščina. Zato pa moram molčati!

Danes bo že nekaj dela! Občinsko sejo bodo imeli zaradi stare Možinovke in njenih vnukov. Naj le; čim daljšo, tem bolj!

Prvi je prišel mesar Ravnik, njegov prijatelj sicer, a si gledata drug drugemu na prste.

»Lepo imaš, Kopač,« se mu dobrika Ravnik, »ali si Malnarja tudi povabil?«

»Povabil ravno ne, pa bo imel morebiti sam veselje za to, da pride.«

»Morda. Gospod kaplan s starim gospodom je že tudi odšel iz župnišča.«

»Tako, iz župnišča tudi pridejo?« In popraskal se je premišljevaše za tušesom. Takoj pa je snel s stene dve sliki, ki jih je bil izrezal iz mestnega časopisa, ki ga najraje bere in še raje razlaga vsakomur, kdor ga hoče poslušati. Skrbno jih je položil na omaro. Ravnik je vse to dobro razumel in se je smejal in se oziral po sobi, če ni morebiti treba še kaj skriti pred onima iz župnišča.

Pa ni bilo več časa premišljevati; kajti vrata so se že odprla in na pragu se je prikazal kaplan Trdina. Z močno roko podpira starega župnika, ki si ni dal dopovedati in je prišel, da sliši in vidi, kaj bodo pokrenili zaradi obeh popolnih sirot, Petra in Marjance.

Polagoma so začeli prihajati tudi drugi, posedali so za mize, ki jih je Kopač tako skrbno pregrnil s kockastimi prti. Poleg kaplana Trdine sedi Leon Klemen; lepa umetniška glava, komaj petdesetletnik, a popolnoma osivel in tudi v lice mu je življenje in trpljenje zarisalo svoje sledi; najbolj žalost za sinom-edincem, Leonom. Poleg njega sedi učitelj Korbar in njegova žena. Celo dr. Ničman je prišel iz Kamnice in ima sicer stol poleg župana in se tudi pogovarja z njim, oči pa venomer iščejo v nasprotno smer, da bi ujele pogled mladenke, ki sedi poleg Korbarice in s svojim zvonkim smehom venomer preglasuje govorjenje. Lenica je to, županova edinka. O, če bi se vsaj enkrat njemu tako presrečno nasmejala!

Nadalje sede tudi še nekateri občinski očetje pa tudi predsedniki raznih društev. Vsi so kaj spoštljivo pozdravili starega župnika, župana in tudi obe prijateljici: Lenico in Korbarico.

Ta je spravila Kopača iz ravnovesja. Tako blizu je ni videl že davno; od tedaj, ko se je zaklel, da nista še govorila zadnje besede. Oba sta doma iz Planjave, par ur od Kamnice. Lepo dekle s temnoplavimi lasmi mu je že nekdanj ugajalo. Ni bila kmečka hči; z materjo sta živeli od male pokojnine; on pa je bil premožen kmečki fant in je, svest si svoje zmage, prosil za njeno roko. Mati je seveda rada rekla »da«; kajti stari Kopačevi so bili ljudje

starega kova; Rezika pa bi po njeni smrti ne imela pokojnine, od česa naj živi? Zdelo se ji je nepričakovana sreča, da je bogati kmečki sin hotel njeno hčer. Pri Reziki pa jo je pošteno izkupil.

»Mene hočeš za ženo, Andrej? Ali je Nežika umrla in njen otroček tudi, da si prost?«

»Kaj naju briga Nežika?«

»Ali te ni sram kaj takega reči, kaj naju briga? Mene res ne mnogo več, kakor toliko, da se mi neizrečeno smili, ker je nasedla nepoštenemu človeku; toda tebe, mislim, bi morala več brigati! Ali morebiti ne veš, da še vedno nate čaka, da jo vzameš za ženo, ko si jo napravil za mater? O, le kar pojdi, Kopač, saj vendar spadaš k svojemu otroku! Škoda, da te mora dekle o tem poučiti; toda ničvrednej bi bil, če bi zdaj Nežiko pustil.«

»Njena krivda! Kaj pa je lazila za mano?«

»Sirota, ki jo kdo pusti samo z otrokom, že sama dela dovolj trdo pokoro; toda ta, ki jo je nesrečno storil, se potem odtegne, kakor bi mu ne bilo vse to nič mar. Kar iz glave si izbij, da bi bila jaz kdaj tvoja žena; tega ne bi mogla nikoli vzeti za moža, katerega čaka drugo dekle z otrokom.«

Pa se ji je postavil na pot ob drugi priliki: »Rezika, ne delaj neumnosti! Saj vem, da mi boš dala vsaj en poljubček . . .«

»Izgini, da ne dobiš kaj drugega od mene! V takih primerih ne poznam šale! In da boš vedel: mene bo poljubil tisti, ki bo moj mož — ti pa ne nikoli!«

Tako še niso nikoli plamenele njene oči! Ne, pustiti je res ne sme! Le čakaj, tudi to s poljubom ti bom še pokazal! In tako gotovo, kakor Nežike ne bom poročil, tako gotovo te kom poljubil, kakor bom sam hotel. Rezika, tega ti ne odpustim, kakor gotovo sem Andrej Kopač! In Nežika? Zdaj pa prav ne, ker mi ta pridiguje; pa naj si misli, kar hoče. Seveda, poročiti se bo moral, ker mora prevzeti podjetje v Delnicah; pa naj dobi tudi grdo, da bo le imela kaj denarja! Za vse drugo si bo našel že nadomestilo. Pintarjeva Pavlina, mešetarjeva vdova, ga vzame takoj, če le hoče. Najbolje, da se kar domeni z njo. Seveda, Staneta, njenega otroka, mora tudi vzeti k sebi; pa to ga ne bo kaj posebno skrbelo.

Tako se je zgodilo, da se je pred štirimi leti poročil s Pintarico. Kakor droban kipec je stala poleg njega, vsa neznatna in majhna. Z njo je prišel na Kopačevino tudi njen dvanaajstletni sin, Stane. Toda kakor skrivnostna moč je nezaupanje do moža odtujevalo njo in otroka od njega. Z vztrajnostjo, ki bi je nihče ne pripisoval, se je oklepala misli, da bo svoj materinski dedni del Stanetov uradno zavarovala, četudi ji je Kopač zatrjeval, da bo za Staneta skrbel, kakor za lastnega otroka.

Po enem letu je prišla Marica, a mati je darovala svoje življenje ob njenem prihodu. Pred smrtjo je poklicala Staneta k sebi: »Stane, z menoj je pri kraju. Nikar ne jokaj, saj se mi ni nikoli dobro godilo in rada umrjem; ti si mi bil vedno najdražje na svetu. Zdaj pa je še mali črviček tu-le in ne morem skrbeti zanj. Najraje bi ga vzela s seboj v grob. Stane, tvoj denar je na varnem. Ne daj se pregovoriti od Kopača, tvojega očma! Plačala sem

hipoteke, ki so bile na hiši, polovico je tvojega. Pri dr. Premku so vsi papirji na varnem. Če le moreš, ostani tu, da se očem popolnoma ne izgubi! Tvoja prva skrb pa bodi otrok, ki ti ga danes izročam. Hrano in obleko bo že imel, pa da na duši povsem ne podivja, Stane, to je moja zadnja prošnja, ki jo imam do tebe. Ali mi obljubiš?»

Ves v solzah je Stane materi vse obljubil, vse, četudi ni vsega razumel; vedel pa je: to, kar mati naroča, je prav in dobro. In tri dni pozneje je Kopačevka za vedno zatisnila oči, prav na svoj poročni dan.

»Danes ji je lažje, kakor pred letom«, si je mislil marsikdo, kdor je Kopača poznal; toda nihče se ni spozabil, da bi bil to glasno izrekel. Kopač se ni žalostil nad smrtjo neljubljene žene, saj denar mu je itak pustila. Seveda, polovica je zapisana na fanta, a kaj razume ta! Pa četudi, mu bo že zbil take muhe iz glave, četudi je včasih zelo samosvoj. Za dojenčka je najel staro Vefo, da ga je oskrbovala. Zopet je bil prost in to mu je godilo.

Le Korbarica — če je to kje zagledal, mu je zavrela vsa kri. Dobro se je spominjal, kaj ji je takrat prisegel, četudi je ona v novih razmerah popolnoma na to pozabila. Pričel jo je zalezovati, da bi mogel svojo drzno obljubo uresničiti.

Danes pa sedi v njegovi hiši, se smeje z drugimi, a njega še ne pogleda ne. Včasih gre tako tesno mimo nje, da se skoro dotakne njene obleke, njenih las. In tedaj mu vzvalovi kri, da se komaj premaga in ne stori tega, kar ji je tedaj obljubil. Ves iz sebe je prisedel k staremu čevljarju Vrbanu, pa že gre, da postreže Ravniku in Cirmanu, da nanovo napolni vrček trgovcu Čaksu in sicer prav do roba, če ne, se krega.

Končno ni nobenega praznega prostora več ob mizah v obeh sobah: vmesna vrata so sneli, da ne bo nobenega razločka med enimi in drugimi in slišati morajo tudi vsi, kaj bodo govorili.

Zdaj potrka župan Klemen na kozarec in kar hitro zavlada tišina.

»Dragi občani, vsi veste, zakaj smo se danes tukaj zbrali. Stara Barba je umrla —«

»Bog ji daj večni mir!« odgovore nekateri.

»— in je zapustila dva vnuka, ki nimata nikogar več na svetu. O njuni usodi naj bi se danes odločilo. Gotovo ste že vsi mislili na to. Ne bomo razpravljali o nakupu sena ali živine, ampak o novem domu dveh otrok in zato vas prosim, da mi kar poveste, kdo bi bil pripravljen se zavzeti za obe siroti.«

Pričakujoča tišina. Potem tiho šepetanje in prikimavanje, a robene glasne besede od nikoder.

Tedaj se je dvignil kaplan Hartman:

»Zdi se mi, da zdaj-le vsi računate: fant je star šele enajst let in dekle deset; torej bosta morala še par let zastonj dobivati hrano in obleko, preden bosta prišla za delo. Pa potem zopet mislite: ko se nekoliko okožita, bosta pa šla, kjer bo bolje in vi boste oškodovani, kar jima boste dali v teh letih. Vem, da morate računati z vsem, toda ne računajte samo z glavo, ampak tudi s srcem! Zastonj ne bo noben grižljaj, ki ga boste dali sirotama; če

vam ne bosta povrnila na tem svetu, potem bo to storil Bog v večnosti. In ta ne pozabi! Seveda, nekaj vam moram še povedati,« in njegov glas se je dvignil in vsaka beseda je bila kakor udarec s kladivom — »Kdor bi enega izmed ubogih otrok sprejel, ga mora oskrbovati kakor svojega lastnega; mora mu dati ljubezni in toplote. Živini pokladate krmo in jo čedite, da se razvija. Otrok pa potrebuje več kot to, potrebuje ljubezni in dobrote in tople besede, četudi je tuj otrok. In ta dva potrebujeta tega še v večji meri, ker nimata ne očeta ne matere in nikogar svojega več na svetu. Na to morate misliti, preden se odločite!«

Te besede so nekako pretresle mirno ozračje, v katerem so sedeli do sedaj: vsak je zdaj razumel, kaj in kako; vedel pa tudi: ta-le ne bo pozabil na to, da bo vse tako, kakor je prav. Ta bo hitro opazil vsak videz in se bo potegnil za otroške pravice; prosi sicer, a ne prosjači.

Zopet valovi soba v pritajenem šepetu in vmes se oglasi hripav glas: »Bi pa jaz deklenco vzel.«

Vse se ozre v smer njegovega glasu in vsi vidijo, da je to prosluli trgovec Čaks, ki se je pred leti naselil v vasi iz neznanih krajev in se vse do zdaj ni vživel v vaško občestvo. Pa to tudi ni čudno, saj so vaščani vse splošno dobri in se ljubijo med seboj, a on je od nekaj že vedno sam vase zaprt in z nikomur ne občuje. Vaška mladina se večkrat ponorčuje z njim zaradi njegovega čudnega jezika, vendar mora kupovati pri njem, ker ni v vasi druge trgovine. Pa to ni najhujše; še eno lastnost ima, ki ni v smislu vaškega občestva: brezmejno lakomen in skopuški je, kar vsi prav dobro vedo.

To je tudi vzrok, da zdaj vsi stegujejo vratove, če se Čaks morebiti ne šali, ali če se mu ni zmešalo. Vsi namreč prav dobro vedo, da svojim trem otrokom zaklene čevlje, kakor hitro spomladi poženo vrbe in jim jih zopet da, o Vseh svetih, da jih po nepotrebnem ne trgajo; da je zdravnikove recepte vtaknil v peč, da si je prihranil izdatke za zdravila. In ta naj bi vzel Marjanca? Le čemu naj mu bo?

Čaks je opazil splošno pozornost, ki jo je zbudila njegova ponudba, vendar se je delal, kakor da tega ne vidi. Ponovil je še enkrat svojo ponudbo:

»Dekleta bi vzel jaz, če je pridna in bom skrbel zanjo, kakor za svoje otroke.«

Vsi navzoči so si to njegovo izjavo izpopolnili, češ, stradala bo, kakor moji otroci, pretepal jo bom, kakor moje otroke, da bo vsa preplašena, kakor so ti. Zlasti Korbar si je to posebno nazorno predstavljal, saj so vsi Čaksovi otroci hodili k njemu v šolo in ve, kako sestradani prihajajo v šolo, kako z veseljem in s kako hvaležnostjo sprejme Lizika košček kruha, ki ji ga navadno prinese. Kako rada je rediteljica, da more pregledati vse police, če ni kje kaj primernega za pod zob. In v te razmere naj pride Marjanca?

»Hvala lepa, da ste se prvi oglasili; pozabili pa ste, da bo Marjanca potrebovala tudi vsaj nekaj jesti — — «

»in čevlje tudi že v oktobru in v marcu tudi še —« je dodal župan.

Z zaničljivim pogledom je ošvrknil skopega trgovca; Te je vendar nekdo spregledal, tebe in tvojo skopost! Z vsem znaš trgovati, tudi z bedo lastnih

otrok. Pa ne bo nič! Tri otroke naj ti varuje, v trgovini pomaga ves dan in še pozno v noč, bosa seveda in ko zraste in se razvije, naj bi bila morebiti tudi še vaba za odjemalce v umazani trgovini. Bog ve, če že tudi s tem ne računaš? Pa boš še zahteval od župnika in župana najbrž kaka potrdila, da si jo sprejel za svojo in bi s temi papirji tudi še kaj pritrgoval! Vse to morda mišliš, pa ti ne bo uspelo.

»Pa tudi dobro. Saj ni treba, da jo moram imeti. Naj jo vzamejo bogati ljudje. Naj gre k učitelju ali v župnišče.« Zraven pa porogljiv smeh, ko se mu zdi, da je župnišču eno zagodel.

(*Dalje prih.*)

N. B.:

† MATKO KREVIH

Zopet je odšel eden izmed tistih, ki so stali ob zibelki naše »Vigredi«. Kot mlad kaplan, ki je hotel zbrati mladino svoje župnije, je spoznal potrebo posebnega lista za katoliško ženstvo in je z veseljem stopil v krog tistih, ki so ta list ustanavljali. Pa ne le to; tudi sam je prijel za pero in je za »Vigred«, za »Dekliški oder« in za orliške krožke onih župnij, kjer je služboval, napisal celo vrsto pesmic, deklamacij, prizorov in zlasti burk. Vsako družbo je znal s prijaznim dovtipom oživeti, povsod je skrbel za iskreno veselje in šegavo radost. Kdor ga je obiskal in najsi je prišel še tako čmernega obraza, je odhajal od njega ves nasmejan. Govorim iz izkušnje, ko smo ga vsi utrujeni po 10 urni hoji obiskali pri Mali Nedelji, pa nam je nadrobil toliko šaljivk, da smo na vso utrujenost pozabili. Zdaj pa je tako nepričakovano umrl, ko je prav do zadnjega vršil svoje dušnopastirske dolžnosti pri Sv. Antonu na Pohorju. V zadnjih letih sva se pozdravljala v počitnicah le še s hriba v hrib. In zdaj tudi tega več ne bo . . . Počivaj v Bogu, prijatelj Matko!

Da se vsaj nekaj njegovih duhovitih črtic, pesmic, prizorov in burk ohrani, naj jih navedem vsaj z imeni, kakor jih je priobčevala »Vigred« in »Dekliški oder«: »Pod božjim varstvom«, igra v treh dejanjih s prologom; »Ko umira mama«, prizor za materinski dan; »Spokornica«, igra v treh dejanjih; »Zadovoljnost osrečuje«, veseloerna božična igra; »Grbavka«, misi-jonska igrica; »Pred jasicami«, božična igra; »Pastorka«, drama v petih dejanjih; »Sestri«, božična slika; »Živela telovadba«, veseloigra; »Pamet jo je srečala«, veseloigra; »Kakor želite«, veseloigra; »Materino pismo«, prizor za materinski dan; »Z otroki je treba potrpeti«, prizor za materinski dan; »Angela«, božična igra; »Pastir«, novela, ki je izhajala vse leto 1932, je najbrž njegovo največje delo; priložnostne deklamacije, zlasti za materinski dan, so največ zbrane v III. zvezku »Dekliškega odra«.

Pa naj vse tiste, ki so kdaj igrale katero njegovih iger, zmolijo očenaš za mir njegove duše!

SLOVENSKI DOM

Ko stopamo skozi naše vasi in trge, nas ob cerkvah pozdravljajo večji ali manjši prosvetni domovi. Vsi vemo, da so ti domovi torišče katoliške prosvete, ki jo je zasejal pred štiridesetimi leti dr. Janez Ev. Krek med naše ljudstvo. Vsi vemo, da je v teh domovih rasel slovenski prosvetni duh in organizacije naših mož in fantov, naših deklet in žena. Vsi pa tudi vemo, da je od dela v teh domovih odvisna bodočnost naše kulture in našega naroda.

Čudno in nezaslišano pa je dejstvo, da središče slovenskega naroda, bela Ljubljana, nima osrednjega prosvetnega doma, kjer bi domovale centrale številnih prosvetnih in kulturnih organizacij, ki imajo svoje sestavne edinice po sto in sto podeželskih trgih in vaseh.

Da se to v najkrajšem času doseže, je v Ljubljani zadruga »Lastni dom« začela pripravljati vse potrebno. Na voglu Kolodvorske in Tavčarjeve ulice je že kupljeno stavbišče, kjer bo zrastle petnadstropna palača, ki bo ustrezala velikemu razmahu slovenske katoliške prosvete. V njej bodo imele svoje poslovne prostore vse osrednje organizacije, tudi ženske. Zato bo tudi morala biti zgrajena tako, da bo odgovarjala vsem potrebam. Kakor nam zagotavlja moderna tehnika, bodo porabni prav vsi prostori od podzemlja do podstrešja. Poslovni prostori, dvorane za tečaje, telovadnica, prenočišča in gostišča za tečajnike in tečajnice in vse drugo potrebno bo kar najuporabnejše urejeno.

Temu osrednjemu domu slovenskih katoliških prosvetnih organizacij so določili ime »Slovenski dom«.

Umevno pa je, da so zdaj dolžne vse včlanjene edinice osrednjih organizacij po svojih res najboljših močeh zbrati čim več sredstev, da se ta dom čimprej dvigne in postane res dom slovenskih katoliških organizacij. Da naše ženske organizacije pri tem skupnem delu ne bodo zadnje, nas zagotavlja splošno znana agilnost slovenskih katoliških žena in deklet. Za danes kličemo vsem: NA DELO ZA SVOJ LASTNI DOM!

Marija Žnidaršič:

PRIJATELJU

*O ljubzni, hotel si, da pojem,
a meni, žal, premalo je poznan ta svet,
to vem, da vsak, ki rojen je poet,
ljubezni mnogo nosi v srcu svojem.*

*Hotela bi, da bi v vrtu tvojem
najlepši vzklik ljubezni cvet,
da ob pogledu nanj vzdrhtela srca bi
deklet,
in bi zganilo se še v mrtvem srcu mojem.*

*Hotela bi, da bi ljubezen v težke dni
rodila zdravih, močnih nam ljudi,
ki bi veliki ustvarjali velika dela.*

*Hotela bi, da bi ljubezni sila
vsa trda, mlačna srca prenovila,
potem še jaz živeti znova bi začela.*

SREČANJE

(Nadaljevanje.)

V MRAZOVIH.

Minil je božič, zapali so snegovi. Potem so vetrovi od severa zapeli svojo pesem in strdili sneženo odejo, da drži. Nebo se je ubrisalo. Noči so zvezdnate, mrzle. Zvezde ugašajo šele s sedmo uro. Srebrno ivje pocingljava na golem vejevju vse dopoldne. Pritisnili so mrazovi . . .

Povest Martinega življenja v tistih dneh je enolična in preprosta kakor narava tam zunaj: planine vse bele, polja vsa bela, strehe vse bele . . . Marta vstaja ob petih in dela do dveh. Zvečer prižge luč in piše dnevnik.

7. januar. Na mojih oknih cveto rože ves dan. Ledene seveda. Ko grem v tovarno, me zebe in ves dan se ne ogrejem; doma me spet zebe. Saj bi zakurila, pa se mi zdi greh, ker jih doma še bolj zebe. Jaz sem vsaj v miru. Sklenila sem, da ne bom jedla drugega kot kavo in kruh. Za svečnico moram poslati domov nekaj denarja. Toliko časa se že trudim, pa jim ne morem nič pomagati. To mi je najhujše. Gotovo mislijo, da sem jih pozabila. No, coj sem jih videla v sanjah: bratca, sestrice in mamo. Jokali so. Revčki. Počakajte, saj bo kmalu bolje! Saj bedi nad nami angel varuh — vaša Marta.

9. januar. Bila sem na sestanku delavske organizacije. Župnik je govoril o pravicah, katere je dal Bog prav vsakemu delavcu in ki mu jih ne sme nihče kratiti. Tako lepo nam je razlagal moč krščanske ljubezni in pravičnosti, kateri edini moreta odpraviti družabno zlo. Prepričana sem, da je edina rešitev za delavca v nepokvarjenem nauku te ljubezni in pravičnosti. Zato verjamem župniku, da se družabno vprašanje ne bo rešilo, dokler ne bomo vsega življenja in sedanje družbe obnovili po krščanskih načelih. Dokler ne bo zavladata vera v javnem življenju, ne bo pravice. Zato zahtevamo tudi delavci: Povsod Boga!

10. januar. Upam, da se bom privadila mrazu in stradanju.

11. januar. Mraz se je še poostril. Kaj bo? Ne, ne smem obupati! Vso pot sem tekla v tovarno, da bi se vsaj malo ogrela. Res sem se ogrela. V lica mi je udarila živa kri. V tovarno sem prišla prezgodaj. Vsa vroča in upehana sem pritekla k stroju. Ničesar nisem videla spričo rosnih kapljic, ki so se mi bile nabrale na trepalnice, in slepeče luči nad mojo glavo. Skoraj sem se v nekoga zaletela. Prestrašena sem obstala in pogledala ostreje. Bilo mi je, kot da so se mi oči zbulile v prečudno svetlem brezbrežju. V srcu sem začutila ostro bolečino, a bila je tako nedoumljivo sladka, da ne morem povedati. In že sem vztrepetala. Pred menoj je stal moški in moje oči so se bile potopile v njegove.

Takoj sem se zavedela in povabila oči. S tresočim glasom sem se opravičevala. On pa me je prijel za roko in se mi smehljaj. Dvignila sem oči. Zopet sva se spogledala in bilo mi je, kot da sva se s tem človekom nekoč že videla, se pozabila in se ta trenutek zopet srečala.

»Jutri me počakaj, ko boš šla iz tovarne, da ti bom prinesel očala,« mi je še nagajal in odhitel za svojim poslom.

Potem sem vse dopoldne čutila na sebi njegove oči in prav nič me ni zeblo v roke. Tako prijetno tople so mi bile, kot bi še vedno počivale v njegovih močnih dlaneh.

Zdaj sem strašno nemirna. Zakaj, ne vem. Rada bi šla od tod. Kam, ne vem. Te lepe črne oči gredo vedno z menoj. Prav tako črne so kot moje. Od časa do časa se hoče v meni obuditi tista skrivnostna, sladka bolečina. Tako je sladka, pa se je vendar bojim, kot da mi prinaša smrt. Kako da sem sedaj vsa iz sebe, če sem se srečala s tem človekom. Otrok sem še, otrok, čeprav mi je že devetnajst let.

12. januar. Čula sem, kako ga je neki delavec poklical. Maks mu je ime. Maks, kako lepo ime! In z »M« se začne, kakor moje.

Počakati bi ga morala, pa ga nisem. Zbežala sem. Toda zdi se mi, da ne bom nikdar več. Prelepo je gledati v njegove oči.

13. januar. Mrazu in stradanju sem se privadila, a pogrešam nečesa drugega. Zdi se mi, da ljubim še nekoga mimo domačih. Koga? Ne vem še dobro. Slutim pač, a si ne upam zapisati njegovega imena.

14. januarja. Danes je sam prišel k meni. Govorila sva vso uro. Kako je bilo lepo! Maks, kaj je med tabo in med mano?

15. januar. Maks — moja edina misel.

16. januar. Maks — vsa moja sladkost.

17. januar. Maks — moja sladkost in bridkost.

18. januar. Maks je šel z mano domov. Vso pot mi je pravil, kako sem lepa. Ni lagal. Doma sem se pogledala v ogledalo in sem videla, da sem res lepa.

19. januar. Moj Bog! Kaj je med Maksom in med mano? Čim bolj se bližam njemu, tem bolj se oddaljujem domačim. Skoraj sem že pozabila na dom. Ne! Mama, ne bom te pozabila! Rajši pozabim njega.

2. januar. Dva dni ga nisem videla, pa se mi zdi že cela večnost. Sanjala sem o njem. Morda je tudi on o meni. In če je, gotovo se mi bo nasmehnil, ko se bova srečala.

Res se je nasmehnil . . .

23. januar. Maks, izpusti me, da domačih ne bom pozabila.

24. januar. Maks, ljubim te. Niti sebi ne morem več tajiti. Ko bi ti vedel, kako te ljubim!

Ali ga ljubim z ljubeznijo žene? Ne, saj se mi vendar zdi, da si ne želim z njim v zakon. Ali ga ljubim samo kot prijatelja? Ah, spet si ne znam odgovoriti . . .

— — —

Rože na Martinem oknu se še vedno niso otajale. Mraz še ni nič ponehal. Martinega življenja povest ni več enobarvna slika.

25. januar. Maks je šel z mano iz tovarne. Kako živahen je bil! Prosil me je, če me sme obiskati. Brez sramu in prikriivanja sem mu odgovorila, naj ne hodi v moje stanovanje, ker ga bo zeblo.

»Okna so ves dan v rožah, v sobi je temačno, pod oknom hudobno šumi reka. Včasih se čuje tudi brnenje v vrhovih borovcev,« sem mu pripovedovala.

»Ravno prav. Še rajši pridem«, mi je odgovoril in nisem mu mogla več braniti.

Ob 15. uri. Čakam ga. Umila sem se in počesala. Zakurila sem, da se okno solzi. Vsa trepetam. Čemu?

Pridi, Maks; pripravljena sem . . .

Tisti dan je Maks res prišel in ostal pri Marti do trde noči. Sedla sta k oknu in gledala v reko; včasih sta se srečala z očmi. Za hip samo . . . Govorila sta tiho in si odkrivala svoje tajne in težave. Marti je bilo prečudno mehko pri srcu, vse vezi njene duše so se razklenile, ko je temu človeku, ki ji je bil najdražje na svetu, razodevala najbolj skrite bridkosti, ko mu je vsa okna svoje duše odpirala na stežaj. Maks pa je skozi odprta okna gledal v prekrasno notranjost njene dekliške duše.

Marta mu je tudi povedala, zakaj je šla od doma in kako ji je sedaj hudo, ko domačim ne more nič pomagati.

»Srečen sem, Marta, da ti morem pomagati. Takoj jutri boš predstavljena k boljšemu stroju.« ji je radostno obljubljal Maks.

Še sta govorila. Ko pa se je dan nagnil v noč, sta se ločila. Marta je zapisala v dnevnik:

Že dolgo nisem bila tako srečna. Prav ničesar več ne pogrešam. Maks mi je vse. V duši mi žari njegov obraz in vse moje misli mu pletejo vence.

Ko bi utihnil še ta skrivnostni glas, ki se zbuja v meni in tako hladno šepeče, da ne delam prav! Ali je res greh, če govorim z Maksom? Sem mar grešila, če sem zakurila samo zaradi njega? Pa za pokoro večerjala ne bom.

Tisti večer Marta res ni večerjala. Sedla je k oknu in polglasno pela do polnoči. Odgovarjalo ji je brnenje v vrhovih samotnih borovcev . . .

26. januar: V meni se je začel oglašati nemir in od časa do časa pregluši pesem sreče in ljubezni. Ko grem spat mislim na Maksa in vsa trepetam. Tako rada bi sanjala o njem, a se bojim, da bi mi grde sanje porušile njegovo sliko in vero vanj. Ko se prebudim, se spomnim Maksa in hrepenim, da bi se že skoraj srečala . . . Čez dan je vedno v mojih mislih in me skrbi, če morda govori še s katero drugo. Bojim se, da sem postala ljubosumna. Zdi se mi, da nosim v srcu nečedno usedlino. — —

Marto so predstavili k boljšemu stroju. Čez teden dni se je uresničila njena velika želja: domov je poslala lepo vsoto denarja. Od sreče in veselja je zajokala. Za vse to pa se je morala zahvaliti Maksu . . .

Maks jo je še večkrat obiskal. Vedno več ji je govoril o delavskem gibanju, o delavski pravici in o delavčevem trpljenju. Potem jo je začel usmerjati v boj za osnovne pravice in vsakdanji kruh. Razlagal ji je, kako potrebna je enotnost med delavci. V silnem navdušenju ji je govoril o sijajni delavski organizaciji, ki se je že razširila po vsem svetu in se ustanavlja tudi

med našim delavstvom. Dejal je, da je to popolnoma delavska organizacija, ki se ne vtika ne v vero, ne v politiko, ampak hoče združiti in zediniti vse delavce brez razlike ter jim pomagati do pravice in kruha; da je ta organizacija svetovna velesila, pred katero trepetajo kapitalisti in zatiralci delavstva; da je ta organizacija poslednji up delavstva.

In še je pripovedoval, kako pri nas tej organizaciji nasprotujejo. Da je sicer še ne poznajo dobro, a slutijo v njej nezlomljivo delavsko silo in jo hočejo zato na vsak način uničiti. Mnogi celo govore, da ruši vero in izdaja narod, kar pa so bedaste laži, ki se bodo kakor vsa nasprotovanja ob sijajnem razmahu nove organizacije razblinile v nič.

Ko ga je Marta vprašala po imenu organizacije, je odgovoril ponosno, samozavestno: »Tretja internacionala.«

Marta je njegove besede vsak večer premišljevala. Bila je ob njih navdušena. Ko pa je vedno globlje razglabljala, se ji je zazdelo, da so te besede le obleka nečemu, česar si Maks pred njo ne upa razgaliti. Prav rahlo je zaslutila, da se te besede ne ujemajo z župnikovimi. V čem se razlikujejo, ni mogla ugeniti. Ob župnikovih besedah je bila mirna in dobra, da bi vsem vse odpustila in bi si od svojih ust pritrkala ter dala bližnjemu; ob Maksovih besedah pa se je navdušila in zasovražila vse, ki niso bili njenih misli.

Ko je premišljala Maksove besede, se je često spomnila skrivnostnega ognja, v katerem so mu zagorele oči, kadar je govoril o svojih nasprotnikih, zlasti pa, kadar je omenil župnika. Tedaj se je vselej stresla v nemi grozi in strahu pred nečem daljnim, komaj slutenim.

Neke nedelje zvečer jo je Maks pregovoril, da je šla z njim na zborovanje članov in somišljenikov nove delavske organizacije.

Desetkrat je jeknil zvon, ko sta Marta in Maks prešla ozko ulico, ki je med starimi stenami in oslepelimi okni molčala kakor grob. Ko se je Marta plaho ozrla na senco, ki se je potegnila čez cesto, je Maks sunil v nerodna vrata, da so zazevala. Kakor senci sta se znašla na širokem dvorišču in obtičala za trenutek v mreži, spleteni iz drobnih svetlobnih nitk, ki so se vleklye od zamreženih oken.

Maks je prijel Marto za roko in jo peljal v smer, odkoder so prihajali glasovi. Iz smrdljive veže sta prišla na strme stopnice in se začela spuščati v strahotno globino in kot kamen gosto temo, odkoder je bilo čuti grozno šumenje, kot bi se budil vihar.

Marta je začutila pod nogami ravna ilovnata tla. Okrog nje je bila tako gosta tema, da ni razločila ničesar. Maks je v prazno zaklical nekaj besed, ki jih Marta ni umela, in iz praznega je odgovorilo v istem narečju, kratko, ostro. Marta je zastala sapa.

Maks jo je potegnil za seboj in jo peljal skozi noč vse bliže strahotnemu vršenju, ki je sličilo šumenju v pomladnih nalivih naraslih voda. Zdelo se ji je, da hodita v velikih krogih po vedno istem kraju, a dobro je čutila, da se ji tla pod nogami spreminjajo. Že so postala tako vlažna, da se je morala trdneje oprijeti Maksa, ker ji je začelo drseti.

Naposled sta se ustavila. Marti se je vrtilo v glavi od čudne hoje; nog ni več čutila. Rada bi bila Maksa nekaj vprašala, pa ni mogla besede spraviti iz sebe. Vse okrog nje, nad njo in pod njo je šumelo, kot da je zašla v jezo razbesnelih voda.

»Tu so vrata,« je rekel Maks. »Kar vstopi; jaz pridem kmalu za teboj.«

Ni čakal, da bi sama vstopila. Rahlo je odrinil vrata, porinil Marto skozi odprtino in jih spet zaprl.

Marto je zgrabil ogromen vrtinec in jo odnesel s seboj. Kriknila je in zakrilila z rokami po zraku. Ko pa je zadela ob trdo, živo, se je stresla in se zavedla. Videla je, da je zašla v val potnih teles. V rahlo rastoči luči, ki se je trgala od stropa, je spoznala ob sebi več moških in žensk, ki so ji stiskali obe roki, jo objemali, poljubljali in kričali, da ji je šlo skozi mozeg: »Pozdravljena, sestra! Pozdravljena, tovarišica! Pozdravljen novi član naše organizacije! Vsi smo eno! Živela svoboda! Živela delavska enota!«

Glasovi so v divjem vršenju pluli v neznano smer in se jezno lovili v mračnem brezbrežju. Občutje, da jo obdaja podzemlje, kateremu ni meja, je Marti ubilo ves odpor, da se je brez moči prepustila živemu vrtincu.

Polagoma, čezdalje določneje, so vlažne stene izstopale iz teme. Marta je videla, da je v veliki kleti, ki je polna navdušenih delavcev. Zdajci se je vrtinec okrog nje razbil, da je ostala sama z nekim moškim, ki se ji je predstavljal kot najzvestejši Maksov tovariš.

Nalahno ji je položil roko okrog pasu in jo peljal k sedežem. Medla luč je posijala po delavcih. Marta je pogledala svojega soseda, da bi mu spoznala obraz. Ni ga. Nikdar še ni videla tega bolno bledega obraza, z globoko udrtimi očmi, ki so se strupeno zajedle v njeno dušo.

Kakor da se izogiblje očem neznanega spremljevalca, je pogledala na steno, kjer je med zelenimi vencami viselo dvoje slik. Ne da bi se okrenila, je vprašala soseda, če ni morda na prvi sliki pisatelj Cankar.

»Seveda, Ivan Cankar. Ali ni prav, da se zanj zanimamo tudi delavci? Morda si že brala njegove spise. Jaz sem jokal ob njih, tako lepo piše o ubogih, zatiranih delavcih. Beri ga, boš videla, da tudi ti ne boš imela suhih oči. 'Podob iz sanj' pa ti ni treba brati, ker jih ne boš razumela. Cankar je bil takrat že hudo bolan in sam ni vedel, kaj piše. Ta poleg njega je Karel Marx. Mogoče si že kaj čula o njem. Še večji je kot Cankar. Neustrašeni borec za delavske pravice! Drugi Kristus! Oni iz Nazareta je prišel učiti vero v nesmrtnost duše, v raj po smrti, ta pa je prišel učiti vero v zemeljsko življenje, v odrešenje delavstva in v raj na zemlji. Oni iz Nazareta je učil voljno prenašati trpljenje in krivice, ta pa uči rešiti se trpljenja in z vsemi silami nastopiti proti krivici. Na njegovih načelih temelji tudi naša organizacija.«

Marta ni sledila njegovim besedam, ker se je zagledala v svojstvene znake, ki so jih imeli delavci na sebi: rdeča zastavica s črnim srpom, ležčim preko kladiva. Ko pa je pogledala po sebi, je tudi na svojih prsih opazila ta znak. Hotela je vprašati soseda, pa jo je zmotil plosk.

Šum je v hipu ponehal. Vsi obrazi so se obrnili proti prednji steni, ki se je razdelila na dvoje in se razmaknila.

V slepeči zelenkasti luči se prikaže — Maks. Srepo gleda po delavcih. Oči mu gore, vedno strašneje. Čelo gubanči. Prste na desnici stiska v pest. Žile mu izstopijo, se napno, utripljejo. Polagoma dviga pest, vedno više, do prsi, do obraza . . .

(Dalje prih.)

I. R.:

Železarstvo v Kropi

(Nadaljevanje.)

Spričo takih žalostnih razmer, ki so, kljub temu, da je bilo dosti dela, vladale v Kropi, se je kroparskim kovačem jela porajati misel na samopomoč. 27. julija 1883 so osnovali začasni odbor Zveze kovaških mojstrov, ki je napravil vlogo na Trgovsko zbornico v Ljubljani, v kateri obširno pojasnjuje svoj položaj in dokazuje, kakšne velike dobičke imajo »gospodje« in zavračajo njihove trditve »da žrebljarska obrt peša in da za tega voljo delavci ne morejo na pošteno plačo priti.« »Žrebljarska obrt poslednje leta le ne peša, ampak napreduje tako, da se izdelki še ohladiti ne utegnejo, ampak

Stari plavž - linova peč v Kropi, že razpadel.

vse gre sproti izpod rok. Gospodje nam pravim obrtnikom le zaslužek po postavnih in nepostavnih potih kratijo in se sami brez vesti bogate, medtem ko smo mi izpostavljeni na nemilost gladu, pomanjkanju in bolezni«. — Nadalje prosijo, naj bi zbornica nasvetovala, na kateri zavod naj se obrnejo radi posojila — 12 do 13 tisoč gold. za začetni kapital. — »Ko bi le za enega dobrega polleta zmagali, potem smo brez skrbi. Ako pa pričnemo s premajhno glavnico, nas pa naši tlačitelji če treba s svojo materijelno zgubo uničijo in pokončajo«.

Trgovska zbornica pa je rešitev vloge odlašala in odlašala, da je nastopila huda kriza, na katero žebjarji niso bili pripravljeni. S tem je misel o ustanovitvi zadruga zaenkrat padla v vodo.

Čprav trgovska zbornica ni rešila vloge kot bi kovači želeli, je vendar predlagala pri oblasteh, naj nekaj ukrene, da se Kropa in Kamnagorica rešita iz stiske. Kranjska deželna vlada je sporočila zbornici, da je pripravljena ustanoviti v Kropi strokovno šolo za razno gospodarsko orodje in za izdelovanje puškinih cevi. Občina naj bi preskrbela le štiri učne prostore, učiteljsko sobo, kurjavo, razsvetlavo in snaženje. Občinski odbor pa, sestojč iz »gospodov«, je bil mnenja, da teh stroškov občina sama ne more prevzeti in da naj se raje napravi tovarna vijakov in zakovic, ker le-ti izdelki »bolje

Vigenca »Nava« in »Na bajerju«.

spadajo v kupčijsko zvezo z žeblijimi«. Tako je ta prevažen predlog ostal neizvršen.

Leto 1888 je bilo eno najhujših za Kropo. Zastoj v trgovini, zmanjšanje zaslužka in deloma tudi nerazumevanje pri oblasteh, pri katerih so imeli vsekakor tudi »gospodje« nekaj vpliva — vse to je povzročilo, da se je prebivalstvo začelo trumoma izseljevati. Beda je bila tolikšna, da so celo časopisi prinesli pozive za pomoč, ki je prispela s podporami premožnejših rojakov in oblasti, kar pa je komaj zadostovalo za najhujšo silo. Še pred kratkim tako živahni Kropi je grozil neizogiben pogin.

V tem pa je (l. 1893) prišel v Kropo za župnika Franc Hönigmann, za ljudski blagor vnet mož. Energičen in podjeten, kakor je bil, se je takoj lotil dela, da bi poživil železarsko delavnost in tako pomagal revnim faranom. Pri deželni vladi je dokazoval, da je najuspešnejša pomoč v tem, da se da ljudem delo in pa da se morajo delavci iznebiti vsaj nekaterih oderuških »gospodov«.

Že zadnjič smo rekli, da so se »gospodje« in njihovi kovači gledali kot pes in maček. Pa tudi »gospodje« med seboj so si bili le prečesto v laseh. Glavni vzrok razprtij je bil, kakor tudi danes — ne samo v Kropi, ampak tudi po vsem svetu — nevoščljivost. Pred seboj imam dopisnico, ki jo je pred 50 leti napisal fužinar svojemu tekmecu. Takole mu pravi: Nekaterim ste baje rekli »da naj idejo kovači k Merdi in Sivci, da se jim bodo počesali.¹⁾ Ironijo tega izraza razumem popolnoma ino se ob jednim čudim, da se Vi, — kateri ste se sami imenovali kot »velikansko svitlo zvezdo« morate takeh zaničiljivih grobost iznebiti. Ko sem pa pozvedil, da se Vi omike baje niste nikar učili ino se Vas je zna biti takrat ko ste v Bohinju za feržol kralovali,²⁾ kaj bohinskega perjelo, — se nisem več čudil de mora en človek takeh prevertaneh možgan brez uzroka sramotiti. Spomnite se na Vašiga očeta inu Vaše žene stariga očeta kašna sromaka sta bila med »bogatini«. Ako bi se pa česati začeli, je vprašanje kateri bi več vši načesal? Svetujem Vam pa s takimi izrazi varno ravnati, ako ne, bi se Vam znalo perpetiti, da bi se Vaša glava, ako ravno zelo pokoncu šterleča, le mogla postaviti vpogniti! (podpis).

Iz gornjega je razvidno, da pisec oponaša svojemu nasprotniku baharijo. Krilatica o bahavih Gorenjcih je lepo prišla do izraza tudi pri naših fužinarjih. Ne smemo pa jim delati krivice; priznati jim moramo tudi vrline, med katerimi ni najmanjša njihova podjetnost in smisel za red, kar je pripomoglo, da se je ohranila kolikor toliko jasna slika o takratnih razmerah. Tudi previdnosti jim ni manjkalo, vendar pa jim je bila tudi v škodo. Le neradi so dajali denar za proizvodjalna sredstva, ako si niso bili povsem sigurni hitre rentabilnosti. (Temu dejstvu pripisujejo nekoliko tudi razpad plavžev.)

Pa pustimo gospode v njihovem svetlenartskem pokoju in preidimo k

¹⁾ Da si bodo vest izprašali.

²⁾ kraljevali = o sv. Treh kraljih koledovali.

stvari. Prizadevanja župnika Hönigmanna niso ostala brez uspeha. Deželni poslanec gorenjskih mest in trgov, tajnik trgovske zbornice Ivan Murnik in advokat dr. Viktor Supan, kroparski rojak, sta v Kropi in Kamnigoricu proučila razmere. Uvidela sta, da se s samimi kovači, ki ne premorejo drugega kot delavoljne roke, ne bo moglo kaj trdnega ustvariti. Na anketi, ki se je vršila v trgovski zbornici, sta bila poleg omenjenih dveh med drugimi še dva Kroparja — eden izmed teh še živeči g. Franc Šolar. Sklenili so ustanoviti »Prvo zadrugo za žebljarski obrt in za druge izdelke iz železa v Kropi«, v kateri naj bi bili vsi delodajalci v Kropi in Kamnigoricu. Dr. Supan je sestavil pravila, ki so bila na ustanovnem občnem zboru dne 16. novembra 1894. sprejeta. Niso pa vsi gospodje pristopili k novo osnovani zadrugi, tudi jih je nekaj v kratkem izstopilo, kar je mladi, slabotni zadrugi otežkočalo prve korake v življenje. Vendar pa se je počasi, z nesebičnostjo, z velikimi napori in vztrajnostjo razvila v trdno in moderno podjetje.

(Nadalj. prih.)

V januarski številki, na strani 24. zraven slike se je vsilila neljuba pomota. Glasiti se mora »Natova hiša«, ne Matova.

J. Gereley-Raša Mastnak.

Izobraženo dekle

(Nadaljevanje.)

Kadar si sama.

Gotovo že slutiš, kaj ti hočem povedati: da si dolžna biti tudi takrat olikana, kadar si sama. Če hočeš, da ti ne bo težko in da ti bo prešla olika takorekoč v kri, se moraš neprestano vaditi in ne samo včasih ob kaki priliki.

Danes se smeješ, če ti pripovedujejo, kako si se kot mala deklica branila, kadar so te hoteli umiti. Sedaj, ko si se navadila in spoznala potrebo umivanja, nikdar nočeš biti neumita in umazana. Saj bi se tudi drugače ne počutila dobro. Sedaj se ti pač ne zdi, da bi se umila le tedaj, kadar hočeš z doma ali kadar pričakuješ obiske.

Taka življenjska potreba ti mora postati tudi olika. Videla boš, da to ni kako breme in tega niti ne boš čutila.

Lepa zunanost.

Gotovo se ti je že primerilo, da si morala zaradi kake nujne stvari napraviti kak obisk v znano družino, ne da bi prej to javila. Pri tem pa si našla domačo hčerko neumito, nepočesano in prav zanikarno oblečeno. Pa je ta gospodična vsa presenečena vzkliknila: »Ah, kaj ne, kako izgledam? Ravno sem pri pospravljanju. Nisem mislila, da bo kdo prišel, pa se mi ni zdelo vredno, da bi se bolje oblekla.«

Tako? Ni bilo vredno? Smisel za snago in red in pozornost do sebe torej nima nikakega pomena? Ali naj bo mar samo za druge čista, lepo oblečena in počesana? Kdor ima v svoji duši čut za notranjo čistost in red, ta se tudi

na zunaj ne zanemarja. Mnogo zakonov je šlo narazen, ker je mož, ki je prej svojo nevesto poznal kot čedno in redoljubno, v zakonu spoznal kot neredno in zanikarno.

Kdaj pa se začne nečimernost?

Gotovo si že čula mnenje, da je nečimernost prav posebna napaka deklet. Toda, ti se motiš, sestrica, če misliš, da spada to, o čemer ti pripovedujem, k nečimernosti. Zapomni si: spada le k čutu lepote. Nečimernost se pričinja šele, ko hočemo ugajati. Toda, to ni še nič hudega, dokler ne zavzame želja, da bi ugajali, prvega mesta v našem mišljenju, in dokler tej želji ne damo nobenega nenravnega poudarka. Nič ni slabega v tem, če hočemo s svojo zunanostjo napraviti dober vtis; le, če naj naša vnanjost preveč ugaja, potem nam to ni več v korist. Če je s tem naš vpliv na druge tudi že končan, nam more to le malo koristiti. Saj vemo, kako je tak vpliv le mimogrede; mišljenje pa, ki ga naša vnanjost v drugih vzbuja, je trajno.

Vemo pa, da ni le samo prijetno, ampak tudi koristno, če smo si pridobili naklonjenost svojega bližnjega, kajti radi ubogamo one, ki jih imamo radi. Spomni se, sestrica, koliko moreš z besedo in zgledom doseči pri ljudeh, ki si jih pridobila s svojim srčnim vplivom.

Zato ne bodi nečimerna, pa tudi ne zanemarljiv se! Tudi doma bodi snažna in čedna; če pa greš na cesto, pa nikoli ne smeš biti izumetničena lutka. Vse, kar umetnega deneš nase, le pokriva tvojo mladost, ki je sama lepa. Okusna preprostost pa ravno mladost najlepše poudarja.

Pred ogledalom.

Ne stoj cele ure pred ogledalom, da bi se napravila »lepo«. Seveda, ko si se oblekla, se pač moraš pogledati, če je vse v redu. Ne glej in ne poskušaj pred ogledalom, kako se boš kretala, kako držala, kako gledala. Taki poskusi spadajo samo na oder. Tvoja želja pa menda ni, da bi napravila iz svojega življenja gledališče in bi sama bila lutka na tem gledališkem odru. Verjemi mi, da ima življenje mnogo vzvišenejše cilje.

Če potратиš vsak dan samo četrť ure pred ogledalom — in to pač ni mnogo, boš rekla, — je to skoraj 8 ur, t. j. 1 delaven dan v mesecu, dalje 12 delavnih dni v letu, 120 delavnih dni v 10 letih, v 20 letih pa delovni čas 1 celega leta.

Toda mnogo deklic preživi veliko več kot četrť ure pred ogledalom. Frizura, pudranje in šminkanje, to potrebuje časa. Poleg tega pa te dame izgube zopet na sprehodu četrť ure časa, ker se občudujejo v vsakem izložbenem oknu.

Premisli, kako boš dajala odgovor za tako zapravljeni čas!

Snaga.

Čista voda je najboljše lepotilno sredstvo. Le nikar ne verjemi neumnim nasvetom, da boš lepa, če si mažeš obraz z raznimi kremami in potem potresaš s pudrom. Tako ravnanje ti lahko povzroči kožne bolezni, razne izpuščaje. Kako zelo je tak obraz podvržen kožnim boleznim, ko je vsa površina

kože tako nežna in hitro ranljiva. — Tudi brez umetnih lepotilnih pripomočkov si lahko lepa, če si umivaš obraz z dobrim milom in odrgneš z brisačo. Saj veš, da potem kri živahnejše kroži in zaradi tega tudi obraz dobi svežo barvo. Če skrbiš za zdravje svojega telesa z gibanjem na prostem zraku, z igro in športom in pri tem paziš, da se lepota tvoje duše zrcali v tvoji zunanjosti, vеди, da si lepa. Zapomni pa si tudi to, da te šminkanje napravi pre-zgodaj staro.

Vsako jutro, ko vstaneš, ne opusti umivanja s svežo vodo, tudi takrat ne, ko boš morala še snažiti peč ali štedilnik in dobro veš, da boš umazana. Mrzla voda ne očisti samo, ampak tudi osveži. Tako sveža in okreščana boš mnogo lažje delala. Po storjenem delu pa se seveda moraš temeljito umiti, najbolje z gorko vodo. Najboljša je seveda kopelj, kjer je pač to mogoče. Nikoli ne obleci čistega perila ali obleke na umazano telo. Najbolje pa je, da si vsak dan umiješ celo telo. To ni nemogoče. Kad za to ni neobhodno potrebna. Topla voda in goba zadostujeta. Vse skupaj traja 1 do 2 minuti. Tudi kopelj v topli vodi naj nikoli ne traja predolgo, kajti topla voda telo očisti, nikakor pa ga ne osveži, nasprotno le utruди. Zato je zdravo, da se po vsaki gorki kopeli telo osveži z mrzlo prho. Tako ravnanje osveži celo telo in te tudi za delo napravi živahno, veselo in odporno.

Lasje.

Če imaš zjutraj opravljati razna domača dela, mi boš najbrž rekla, da se ti za to ni treba česati. Tako kakor je frizura k delu nepotrebna, pa je potrebno, da so lasje urejeni, prečesani, da jih lahko pokriješ z ruto, ki jo zavežeš na glavo. Saj se gotovo spominjaš, kako sveže občutje imaš pri tem in če te kdo v zgodnjih jutranjih urah preseneti, se ti ne bo treba sramovati.

Izumetničena frizura nikakor ni primerna, pač pa taka, ki jo moreš vsak dan razčesati in lase prekrtati. Kodranje las je brez resnične lepote, četudi današnji svet nasprotno misli. Nasprotno pa so naravno uravnani lasje kar ustvarjeni za kar najlepši okvir obraza.

Domača obleka.

Vprašanje domače obleke danes ni težko. Za malo denarja si kupiš dobro pralno delovno obleko. Če se le malo razumeš na šivanje, si jo s pomočjo dobrega kroja sama narediš. Te navadne obleke pri delu so vedno lepe, ker odgovarjajo svojemu namenu, izpopolni pa jih velik predpasnik.

Predpasnik.

Dandanes nosijo predpasnike samo še služkinje. Prav škoda, kajti lepi predpasniki, okrašeni z lepim ročnim delom, so bili nekdanj okras mladim dekletom. Morebiti pa bo korist in potreba zopet spravila ta del obleke v modo.

Res pa je, da je za šolo, za delo predpasnik nujno potreben, zlasti so črni klotasti predpasniki z rokavi zelo primerni. Prav prijetno je namreč, ko ga po delu slečeš in dobro veš, da ti je obleka ostala nepoškodovana.

Ponošena obleka.

Skoro ni bolj neokusnega kot to, če uporabljamo ponošene večerne obleke za delovno obleko. Že blago samo je neuporabno, pa tudi kroj je čisto drugačen, kakor ga zahteva delovna obleka. Če je pa taka ponošena boljša obleka zraven še raztrgana, je to pomanjkanje čuta za red, ki nikomur ni v prid. Take obleke se dado, če niso več uporabne za svoj prvotni namen, uporabiti za manjše okraske k drugim oblekam. Večje kose, zlasti, če je bila obleka svilena, moreš uporabiti, če si kaj spretna v ročnem delu, tudi za blazine, za senčnike k svetilki in podobno.

Vedenje.

Ko govorimo o oliki, ki smo jo dolžni družbi, moramo misliti tudi na oliko, ki smo jo dolžni samim sebi in svojim najbližjim v družini.

Mnogo pa je deklet, ki se ne menijo za oliko, kakor hitro so same. Saj poznaš in veš, kako se ta ali ona — morebiti ti sama? — zavalji v naslonjač, vrže noge navzkriž, ne gleda na obleko, kako ji stoji, brez nadaljnega zeha, kiha in kašlja, se vsekujе, česar ne bi delala, ko bi bila kje v družbi. Pa tudi drugo obnašanje in držanje doma jim ni mnogo mar.

Vprašanje nastane, kje bodo imela ta dekleta priliko vaditi se v lepem in pravilnem obnašanju, če se tega ne vadijo doma. Kako lahko se prigodi, da so, kadar pridejo v družbo, vse nerodne in neokretne in delajo le prevelike napake v lepem vedenju, ki je predpis za vsako družbo.

Udobnost.

»Ah, torej ne smem imeti nikoli nobene udobnosti?«, me vprašaš očitajoče.

Gotovo, draga sestrice! Odvisno je le od tega, kaj imenuješ ti udobnost. V udobnem naslanjaču sedeti, to je prav prijetno. Grdo raztezanje pa ni udobnost, ampak le znak nevzgojenosti. Lepo sedenje nikoli ni neudobno.

Druge male razvade tudi ne spadajo k udobnosti, le privadili smo se tako nanje, da jih le težko opustimo. Zgodi pa se lahko, da nas take navade premagajo tudi v družbi in uničijo dober vtis, ki si ga tako zelo želimo.

Pri jedi.

Isto velja tudi glede jedi. Temu, ki je navajen, ni prav nič težko olikano jesti. Kdor se pa doma za pripravljanje mize in jedi prav nič ne briga in misli, da je zahteva po olikanem obnašanju le za druge ljudi, ta se le malokdaj sam opazuje, sam vadi in sam pripravlja za obnašanje v družbi. Natančnejše predpise glede obnašanja pri jedi bomo obravnavale še pozneje.

Čiste roke.

Še večja napaka pa je, če opuščamo snago rok. Pa si misliš morebiti, ko režeš kruh: »Za zdaj sem pa zares pustila umivanje rok; pa saj bom sama jedla.« Ali ne čutiš, kakšno omalovaževanje je v teh besedah?

Naše roke so orodje, ki ga stalno uporabljamo. Zato se tudi umažejo. Kako čudno, da prav za roke merimo z dvojno mero. Kako nerade se do-

tikamo umazanih stvari, ki so že same po sebi umazane. Prav malo pa mislimo na to, ko prijemljemo premnoge stvari, ki na prvi pogled niso umazane, ali kar bi nam pri drugih bilo umazano. Prav pri rokah pa se začne naše občutje za snago. Kakor ravnamo z rokami, tako ravnamo tudi z drugim. Zapomniti si torej moramo, da si rok nikdar prepogosto ne umivamo.

Posebno pažnjo je treba obračati na nohte. Grda navada se je razpasla, da iz vseh kotov nohtov z raznimi konicami izkopavajo in s tem nikoli ne puste, da bi nohti zavzemali naravno obliko. Popolnoma zadostuje, če nohte ostrižeš, kakor zahteva oblika prsta, v ostalem pa jih snažiš z vodo, milom in ščetko. Odsvetujem ti najodločneje vsako barvanje nohtov, ker je popolnoma nenaravno. Nedavno je bila moda, da so si prirezovali nohte v konico. Ali se ti ni zdelo smešno, ko te je spominjalo na krempeljčke raznih živali? Človek sam pa ošiljenih nohtov prav res ne potrebuje, ker ima drugačno orodje, s katerim si pomaga pri jedi, dočim imajo razne živali edinole svoje krempeljce.

Prav pogosto pa se dogaja, da si mlada dekleta grizejo nohte. Morebiti je to stvar slabih živcev? Mlado deklo pa res ne sme imeti slabih živcev. Saj še vse življenje stoji pred njo.

Čiste misli.

Prava notranja spodobnost pa se ne zadovolji samo z zunanostjo. Mnogo bolj kakor za čistost telesa, skrbi za brezmadežnost duše, da more prenesti pogled vsevednega Boga.

Ta notranja spodobnost zahteva, da neopažene nikoli ne ogledujemo slik, ki bi jih v prisotnosti drugih ne gledale. Zahteva, da knjigo, ki smo jo spoznale za tako, ki bi je ne mogle brati poslušalcem na glas, takoj zapremo. Zahteva, da nikoli skrivaj ne storimo, da tudi ne mislimo kaj takega, zaradi česar bi se morale sramovati.

Samovzgoja.

Čistim dušam samovzgoja ni težka. Samovzgoja dela težavo le ljudem, ki svojega mišljenja niso dovolj brzdali; kajti slaba misel se globoko zakoplje v možgane, če je našla odprto pot tja in je tam brez ovire lahko ostala v spominu. Čim večkrat ji dovolimo pot, tembolj se ukorenini v nas. Na zadnje pa neovirano teče v dušo, kakor reka, ki se izliva v morje.

Notranja spodobnost, ki je vsa čuječa, vsa natančna, je oni jez, ki zapira našo dušo vsemu onemu, kar ne spada vanjo.

Naše vedenje pa je drugim všeč le tedaj, če je naravno. Naravno pa je ono, kar nam ni težko, kar nam je prišlo v navado.

Ne pozabi, sestra, da ne more nihče od drugih zahtevati olike, kdor sam ni olikan.

(Dalje prih.)

Pridobivajte Vigredi naročnic, poravnajte naročnino!

Deklica na tuje gre...

Ženeva, 1938.

Draga Marija!

Evo me, po dolgem času se spet oglašam, a topot seveda zopet iz druge države. Postala sem kot deseti brat s tem mojim večnim vandranjem. Želja, da vidim čim več sveta in spoznam čim več narodov, me vleče po svetu. Toda kamorkoli pridem, nikjer dolgo ne vzdržim. Vedno iznova me vleče nazaj v domovino. Taka sem! —

Tukaj je zelo lepo, zlasti v poletnih mesecih. Ob popoldnevnih grem na izprehod. Vsedem se na kako klopico in zastrmim na jezero pred seboj, na ogromni vodomet sredi njega, na nešteto belih labodov in na posnežene vrhove Mont Blanca, ki se dviga v ozadju, in ki je v žaru zahajajočega sonca čudovit in prelesten. Človeku je kakor bi sanjal in v takih blaženih trenutkih pozabi na vse okrog sebe. — Domov grede pa stopim za par minut v cerkev, da se duševno malo pokrepčam. —

Zelo rada jo mahnem malo izven mesta v kak park, kjer vlada velika tišina. Včasih se kje na kakem koncu igrajo otroci, Kar veselje je gledati te male paglavčke, ko se podijo po travi. Vse na njih je tako prirodno, nič izmaličenega, nič ponarejenega. Pa se še jaz tako navzamem tega otroškega veselja in se prav židane volje vračam nazaj v mesto. Če potem povem komu, kje sem bila, pa se mu zdi skoro smešno, češ: Kakšen užitek imaš od tega? — Pač vsak človek najde zabavo v drugi stvari.

V splošnem smo slovenska dekleta v primeri z drugimi precej naivna, kar je včasih dobro, — a največkrat ne; v kakršni okolici pač dekle živi. Potrebno bi seveda bilo, da so vsa ona dekleta, ki morajo po svetu, drugače vzgojena, kakor pa tista, ki jim je ta sreča mila, da lahko ostanejo doma, kakor pa odhajati v tujino, ker v tujini ni nikdar tako lepo, kakor izgleda. Meni je namreč žal za vsako slovensko dekle, ako gre popolnoma neizkušena od doma, ker doživlja potem v svetu premnogokrat bridka razočaranja. In če nima dovolj odločnosti in krepke volje, pa kmalu omaga v borbi za vsakdanji kruh, v vsakdanji borbi s svetom.

Torej vidite, draga ga. Marija, taka so moja pota v tujini, a v duhu sem pa le največ v slovenskih hribih in dolinah. —

Vas in vsa dekleta prav prisrčno pozdravljam! Zvesto slovensko dekle.

Draga sestra! Hvala Vam za pismo in za pozdrave. Razveselili so nas, ker pozdravi iz Ženeve niso karsibodi. Posebno za nas slovenska dekleta doma, ki ponavadi komaj malo dalj izza zapečka pogledamo tja za sosedov plot, in se nam romanje na Brezje zdi že velika in pomembna tura, ki ostane zapisana v dnevih našega skromnega življenja z velikimi rdečimi črkami. Toda v veselje nam je priznati, da je ravno to za marsikatero izmed nas velika, prevelika sreča. Zakaj? To ste nam Vi sami dovolj jasno povedali: zato, ker je v vsakem slučaju bolje ostati doma, kakor pa odhajati v tuje dežele, kjer vsi volkovi preže na neizkušena bitja in jim v enem samem trenutku zapečatijo njihovo usodo. Vaše mnenje, da bi bilo treba dati dekletom, ki morajo v svet za kruhom, njim primerno vzgojo, je popolnoma pravilno. Vprašanje je le, kako naj bi se to zgodilo, in to vprašanje ostane zaenkrat samo še odprto in nerešeno.

Pesmico bomo ob priliki natisnili. Samo malo »zdravnika« ji bo treba. Pa ne bo treba prav nič plačati. »Operacija« bo zastonj, in ne prehuda. Upam, da ne boste zamerili, kajne, da ne? — Pesmica je z doživetjem podana in zato občutena. Preskrbeli ji bomo mesto, tako da bo prav. —

Bodite prav prisrčno in toplo pozdravljeni! Vašega pisma bomo še pričakovale, upamo, da to ne bo zadnje.

Vaša Marija.

Spoštovana gospa urednica! Sporočam Vam moj novi naslov in Vas vljudno prosim, da mi že prihodnjo številko pošljete nanj.

Sedaj sem v Bois le Roi, 60 km od Pariza. Na deželi se mi veliko bolj dopade, kakor pa v tako velikem in šumnem mestu kot je Pariz. Tu živi mnogo naših ljudi;

delajo največ v gozdu in v lesnih tovarnah. Tudi poročene žene — Slovenke — so tu, da bi bila pa kaka dekle, pa mi ni znano. — Ob priliki Vam bom pisala kaj več.

Pozdravljam vse Vigrednice, posebno dekleta izpod Križne gore! — Pozdravlja Vas slovensko dekle C. P. rue de la Rep. Bois le Roi le Seine et Marne — France.

Draga sestra Cilka, malo pozno Vam odgovarjam na Vaše pismo, med tem ste, upam, že prejeli nekaj številk naše Vigredi na svoj novi naslov. Saj ne boste zamerili moji počasnosti; prilike so pač take, da mi ne dovolijo obrniti se hitreje. Prvič: Vigred se »rodi« samo enkrat na mesec, in drugič: premalo prostora mi dajo v njej, da bi mogla vsem deklicam in poznankam hkrati odgovoriti na pisemca. To je ves »greh«. Seveda vsak dan čakam, kdaj bo priromalo obljubljen »daljše poročilo«. Tudi sestri Tončki prav lepa hvala za poslane vrstice. Na vrsto za tisk bodo prišle v prihodnji številki. Saj ne bo huda!

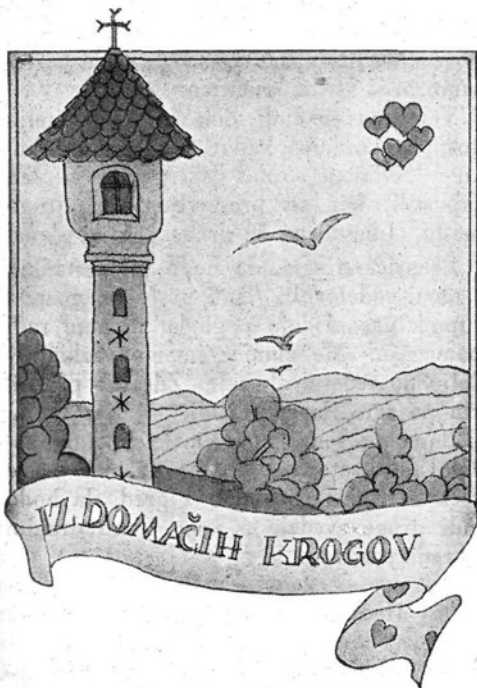
Vaju obe prav iskreno pozdravljam!

Marija.

Upanje. Pisala sem Vam pismo, vendar ne vem, ali ste ga dobila ali ne, ker mi nanj do danes še niste odgovorila. Sporočite, prosim, da bom vsaj vedela, kako se počutite, in kako je drugače z Vami, ker me skrbi.

Naj Vam bo Mati Odrješnikova najvišji zgled bolečine in žrtev, naj Vam bo luč, ki posije v temoto in ustvari iz slabih močne in naredi iz trpljenja lavorjev venec zmage! Vas materinsko in sestriško pozdravljam, čakajoč dan za dnev Vašega odgovora!

Reziki, Lenčki, Roziki, Tončki in ostalim pošiljam tople pozdrave in jih prosim naj oprostijo, ker do danes še niso prišle na vrsto s svojimi pismi, dopisi in pesmicami. —
Vdana Marija.

POLZELA

Po letih nezaželjenega spanja smo se pred dvema letoma zopet prebudile in si začelele dela.

Dne 16. oktobra 1938 se je vršil v sobi Prosvetnega doma občni zbor. Na novo izvoljeni odbor si je stavil nalogo, da bo delal po besedah:

»V trudu in znoju polnem radosti domu gradimo slavo in čast.«

V najhujših bojih držimo skupaj. Oklemino se besed našega duhovnega voditelja, prečastitega g. Pirca, ki je dejal: »Držimo skupaj, da bomo močne kakor butara, katero nobeden ne more zlomiti.«

Da, pred dvema letoma je napočilo jutro, polno svetle zarje — prebujene prosvete. Priznati moramo, da je bilo treba veliko truda in poguma, da smo skozi viharno in temno noč prišle končno zopet na sončni dan, poln prosvetnega dela.

Drage sestre, korakajmo pod vodstvom naše najboljšere matere Marije v dobo novega življenja. Vse recimo skupno s pesnikom:

»Na delo tedaj, ker resnobni so dnevi, a delo in trud nam nebo blagoslovi!«

Vsem dekletom v našem in tudi v drugih krožkih v sestriški ljubavi iskren pozdrav!

Bog živi!

SPOMIN NA DUHOVNE VAJE

Neutešeno hrepenenje duše in želja okušati sladkost in srečo duhovnih vaj se mi je izpolnila. Toda vse to upanje, vsa ta hrepenenja niso nič, dokler nisi deležna in ne okusiš sama sadu, ki ga rodi zbratnost, mir in molččnost v dnevih samote. A kaj pravim samote. Saj nisi sama; s Teboj je božji Prijatelj, ki Te je sam povabil in poslal klic, da prideš k Njemu in se odpočiješ na njegovem Srcu.

Bilo mi je nekako tesno pri srcu, ko sem se odpravljala od doma in bojazen mi je stiskala srce posebno, ko smo že prispele v bližino doma duh. vaj. V njegovi bližini je ena izmed udeleženk vzkliknila: »Pozdravljen, dom duhovnih vaj!« »Pozdravljen!« je odmevalo v srcu sleherne udeleženke.

Tja smo dospele že na predvečer in si tako oskrbele stanovanje in drugo potrebno. Zjutraj pa smo že na vse zgodaj hitele v kapelico Matere dobrega sveta, zaupno jo preseč, da nam bo ob strani v teh dnevih s svojim materinskim svetom.

Začele so se zjutraj ob 6. uri. Takoj po jutranji molitvi in sveti maši so nam g. voditelj z razlago in namenom duhovnih vaj, ter človeškega življenja in nas tako peljali od početka življenja preko viharne mladosti, tja do zatona življenja in do poslednje sodbe. Govorili so o trpljenju vic, mukah pekla, o sponah greha, pa o sreči in veselju neminljivih nebes. Ves dan se je vršilo vse po najlepšem redu. Tri pridige vsak dan so nam omogočile dobro izpraševanje vesti. Tako smo po treh dneh molitve, molčanja in premišljevanja spoznale kako ničeva je borba za svetne dobrine in njegove zaklade, katere rja sne.

Ker so bile to splošne duhovne vaje za dekleta in žene, sem videla cvetoča dekleta polna upov, žene, raz kojih lic se je brala skrb in ljubezen ter trpljenje; ali vse bodisi še tako skušene in strte od življenja in razočaranj, ali pa polne brezskrbnih radosti, vse, popolnoma vse smo zjutraj ob sklepu s solzami v očeh in nepopisno radostjo sprejele zadnji blagoslov in sveto obhajilo. Tako okrepcane z mirom božjim v srcu, dobrimi sklepi, polne tolažbe in moči za nadaljne boje smo pohitele na svoje domove.

Sestra! Pojdi tudi Ti in se odpočij na božjem Srcu. Potoži mu svoje bridkosti, razodeni srčne težave! Daruj mu svojo dekliško ljubezen, On Te ne bo razočaral. Hodimo za njim, on naj bo naš cilj, naša pot in hrepenenje, Brezmadežna Devica naša vodnica, potem nas bo oklepala sestrska ljubezen v krožku in vezala skupnost, da bomo svetel vzor vsem.

K Božjemu soncu dvignimo srca,
Večne ljubavi vabi nas žar! Bog živi!

Micka, sv. Jurij ob Ščavnici.

DEKLIŠKI KROŽEK V GORNJI RADGONI.

Morda ne bo odveč, če tudi me v Vigredi opišemo malo naš Dekliški krožek, ker sem čitala v Vigredi kako delujejo Dekliški krožki v drugih krajih.

Naš dekliški krožek ima veliko članic. Nekaj jih je nas zapustilo, ker so šle v druge kraje v službo. Imamo pa tudi lepo število mladenk, katere hodijo pridno k vajah. Tudi mesečne sestanke imamo, katerih se pridno udeležujemo. Pri sestankih nam gdč. voditeljica veliko lepega pove. Me pa mirno sedimo in rade poslušamo in si vse zapomnimo.

Veselimo se tudi duhovnega voditelja gospoda kaplana, kadar pridejo k sestankom. Sedaj pa so nas dosedanji g. kaplan zapustili, ker so prestavljeni na drugo mesto. Imamo pa že drugega g. kaplana.

Prepričane smo, da bodo pri sestankih z nami sodelovali. Tudi prečastiti gospod župnik nas pridejo pogledat in nam radi pomagajo. Me članice imamo vsako nedeljo po večernicah vaje. Zdaj ob praznikih pa smo imele prosto.

Bomo pa sedaj v novem letu pridno sodelovale; zato pa upam, da nas boste vzeli s temi vrsticami v Vigred, da bodo tudi druge zvedele o nas. Vsem dragim iskreni pozdrav!

Bog živi!

Hedvika iz Gornje Radgone

V Ohridu (župnija Bitolj, škofija Skoplje, Južna Srbija — Vardarska ban.) je pred nekaj stoletji bila kat. nadškofija, tu so delovali učenci slov. apostolov, a sedaj nimamo tukaj niti siromašne kapelice. Sv. mašo imamo po privatnih stanovanjih,

kjer se moramo stiskati po hodnikih, ali celo po kuhinjah. In še to je zvezano z mnogimi težavami. Najbližja naša cerkev je od Ohrida oddaljena celih 70 km. Obupne so tu razmere za naše katoličane, ki jih je semkaj pripeljala služba. Ker naši katoličani nimajo mesta, kjer bi se lahko spomnili na božje resnice, zato med drugoverci, ki jih pač ne podpirajo v verskem življenju, versko propadajo. Še težje pa je za otroke, ki nimajo pojma o kat. cerkvah, ker jih nikdar niso videli. In naši fantje-vojaki ne morejo nikdar v cerkev, ker cerkve ni. Naši ljudje se izgublajo za Cerkev in narod. Rešujmo!

Zato hočemo zgraditi v Ohridu majhno,

preprosto kapelico, ki jo bomo posvetili slovanskim apostolom sv. Cirilu in Metodu. A nimamo sredstev. Pa vendar ne omagujemo in ne odjenjamo v zaupanju v Božji blagoslov in v Vašo pomoč. Priporočite našo akcijo svojim prijateljem, zbirajte darove. Pomagajte nam! Pomagajte z molitvijo in darovi!

Rabimo opravo za kapelico: mašne obleke, kelih, sv. slike... Za vse že v naprej: Bog plačaj!

Javite nam naslove ljudi, na katere bi se bilo dobro obrniti.

Darove sprejema tudi uprava Vigredi.

ALOJZIJ TURK, s. r.

župni upravitelj

KAJ DAMO PO JUHI NA MIZO

Mrzle zakuske.

Kaj damo po juhi na mizo? Tako bremo v kuharski knjigi in za tem naslovom dolgo vrsto dobrih in večinoma tudi dragih jedi, s katerimi postrežemo pri večjih obedih in za razne praznične prilike. Saj ni treba pripraviti skrbno sestavljenega jedilnika, samo če imamo goste; tudi domači prazniki naj se poznajo na mizi.

Te jedi, ki jih imenujemo zakuske ali francosko Hors-d'oeuvre, kar pomeni

izven dela ali izven sporeda, nimajo namena nasititi, temveč samo vzbuditi tek. Pa bo marsikatera z nevoljo mislila, da tega prav res ni treba in prav ima. Le običaj je tak v svetu, da kadar že tako mislimo boljše jesti, še nekaj naprej pojemo za dober tek.

Poznamo tople in mrzle zakuske. Z mrzlimi postrežemo lahko tudi pred juho; srečamo jih pa tudi na čajankah in pri mrzlih bifejih pri večjih večernih prireditvah. V prvi vrsti prihaja tukaj vpoštev kavijar in ostrige, potem sardele, sardine, rezine slanika ali prekajenega lososa, olive, mixed pickles (mešana zelenjava v kisu), kumarce, redkvica, prekajen jezik in šunka, razne salame in mrzle paštete, nadevana jajca, nadevani in obloženi kruhki, zendvič torte, pikantne rulade itd. Vidite, sama potrata! Pa še kakšna! Kajti če se teh jedi preveč najesh, ti ne bodo zbudile teka, temveč ti ga temeljito pokvarile, pa ne samo za tisti obed, lahko tudi za dalje časa.

Poleg postrežemo z žgano pijačo, desertnim žganjem, likerji, cocktail-i itd. Hors-d'oeuvre mora biti vedno okusno serviran, lepo naložen in še lepše obložen, da že na zunaj zbuja tek in se bo gostu ali očetu, ki je prvi pri domači mizi, škoda zdelo pokvariti lepo sliko. Dobro je le to, da so te jedi mrzle in jih zato gospodinja lahko že prejšnji dan pripravi in vsaj par ur pred obedom dokončno naloži in obloži. Čeprav morda ne bomo imele

prilike se dosti baviti z mrzlimi zakuskami, je vendar prav, da jih poznamo, da vemo ravnati ali svetovati, če nanese prilika.

Najobičajnejša mrzla zakuska, ki jo vsaka gospodinja večkrat pripravlja, je takozvani mrzli narezek. Navadno ga kupimo pri mesarju ali v delikatesni trgovini in ga kar moč lepo postavimo na mizo. Lep narezek je ponos gopodinj, toda le prerado se zgodi, da pozabimo, da se tudi narezek sné in ne pazimo toliko, kaj naložimo, temveč samo kako naložimo. Da bo učinek čimbolj pester in vabljev, rabimo neutilizirane okraske, tako, da je gost prav v zadregi, kje in kaj naj vzame. Če narezek kupimo, moramo paziti, da bo svež in sveže narezan. Ne pustimo se pregovoriti, pa četudi se nam potem očita sitnost. Bolje je biti malo siten, ko da si gostje ali domači pokvarijo želodec. Paziti moramo tudi, da so vse različne vrste mesa in salam ter klobas prav tanko narezane, in da so posamezni kosi primerni in ne preveliki; zato večje kose prerežemo čez pol. Nerodno je za gosta, ki bi morda rad več stvari pokusil, pa je že prvi kos tako velik, da ne upa seči po drugem. Okraski naj ne pokrivajo jedi popolnoma, da je treba šele iskati in ugibati, kaj je na krožniku, vsak naj takoj ve, s čim mu postrežemo. Vsi okraski morajo biti užitni, dovoljen je le zelen peteršilj, zelenje pri redkivici in limonovi olupki. Mnogo se v tem oziru greši zlasti o božiču, ko nekatere gospodinjé mislijo, da morajo vse okrasiti s smrečjem in srebrno omelo. Če katera le misli, da ne gre brez tega, naj se posluži posebnih kovinastih držalcev ali buck, v katere lahko vtakne kar hoče, tudi nagelj in rožmarin ali pa fazanovo perje.

Nekaj navodil za mrzle zakuske je Vigred v zadnjih dveh letih že prinesla in in sicer leta 1937. v 5. št.: Rusko solato s tartarskimi jajci, leta 1938. v 2. št.: Jetrni zvitek, v 4. št.: Ruska jajca.

V gornjem odstavku smo govorile o narezku, ki ga kupimo. Lahko ga pa tudi pripravimo same doma, če eno ali več vrst pečenke narežemo in okrasimo. Tudi za tak narezek najdete nasvetov: v Vigredi v lanskem letniku št. 1. je faširana pečenka v pečici, ki je zelo dobra tudi mrzla, in

v 5. št. najdete angleško pečenko, ki se poleg šunke in jezika najodličneje uveljavlja pri mrzlih bifejih. Služi nam pa tudi navadna telečja ali svinjska pečenka, ki jo za okrasek nadevamo z rezinami, šunke, slanine, kislh kumaric, sardelic itd. Odlične so tudi doma pripravljene paštete n. pr.:

Pašteta iz divjačine. Napravi zajca ali srno za obed, slabše kose pa pusti, jih potem oberi in dvakrat premelji na stroju za meso. Mesa naj bo 30—40 dkg. Primešaj nekaj žlic omake in 1 jajce. Na presnem maslu prepraži pol sesekljane čebule, žlico zelenega peteršilja in 1 namočeno in ožeto žemljo; mešaj, da postane gladko in daj k mesu. Dodaj še 5 dkg na drobne kocke zrezane šunke in 5 dkg tudi na kocke zrezane in samo malo prepražene ali glazirane slanine. Soli in popraj po okusu in natlači v majhno kozico ali primeren model, ki si ga prej obložila s tankimi rezinami slanine. Pašteto kuhaj v sopari 1 uro in jo pusti, da se shladi v modelu. Drugi dan zvrni, če ne gre rada iz posode, jo malo pogrej v topli vodi, da se stopi maščoba. Kadar rabiš, jo nareži na lepe rezine in obloži z aspikom.

Galantin. Tudi galantin je le telečja pašteta. Če hočeš pa kaj bolj posebnega, napravi galantin iz perutnine: iz kokoši, kopuna ali purana. Če rabiš perutnino, jo moraš suho oskubiti, ker boš galantin napolnila v kožo, zato ta ne sme biti poparjena. Skrbno očiščeno perutnino potem oderi in očisti. Meso odberi od kosti. Prsne kose ohrani cele, vse drugo pa z ¼ kg teteline dvakrat premelji. Če nimaš perutnine, vzemi ½ kg telečjega in ½ kg prašičjega mesa. Prsne kose ali lep košček teteline zreži na kocke in daj k zmletemu mesu. Na kocke ali na rezance zreži še 10 dkg prekajenega jezika ali šunke, 10 dkg slanine in 10 dkg telečjih ali perutninskih jeter. Poleg tega dodaj še 2 dkg olupljenih pistacij, 1 obrabano, namočeno in ožeto žemljo, dve jajci, soli, popra, dobro premešaj in natlači v kurjo kožo ali v debelo črevo, ki ga dobiš pri mesarju ali v skupaj sešit kos svinjske kože. Potem galantin zavij še v prtč, ga na obeh koncih dobro preveži in kuhaj 1½ ure. Kuhnega položi med 2 deski in obteži.

Ponarejena tunina. Vzemi 1 kg telečjega mesa od stegna ali plečeta. Kos naj bo bolj ozek in dolg; tudi pazi, da bodo mesna vlakna podolgem. Meso zreži na prst debele zrezke, pa ne popolnoma, da se še vsi vsaj za kožo drže skupaj. Lahko pa meso samo toliko preprežeš in potolčeš, da dobiš velik zrezek. Med te zrezke ali po velikem zrezku naloži 10 dkg na remeso samo toliko prerežeš in potolčeš, zane slanine in 3 osnažene in tudi zrezane sardele. Meso potem težno zavij, da dobiš lepo klobaso in gosto poveži z vrvice. Deni jo kuhat v vrelo, slano, nekoliko okisano vodo in pusti vreti 1 uro. Kuhano vzemi takoj iz vode in jo polij z osminko litra olja. Olje, ki steče na krožnik, vedno zopet vlivaj čez tunino, da se vsa prepoji z njim. Vrvico odstrani, ko se tunina shladi. Kadar jo rabiš, jo zreži na pol cm debele rezine in oblij z oljem in kisom ali pa z majonezo. Okrasi s koščki limone, kislimi kumarcami in gobicami, nadevanimi jajci itd.

Mozaik zendviči. Izdolbi tanko štruco, ki jo pri peku naročiš nalašč za zendviče tako, da ti ostane samo malo več kot skorja. Vmešaj penasto 15 dkg presnega masla in dodaj na drobne kocke zrezane 10 dkg šunke, 5 dkg salame, 2 trdno kuhani jajci, 2 sardeli, 2 kumarci, 10 dkg mrzle pečenke, dve žlici olja in nekaj krušnih drobtin, ki si jih prej izdolbila. S tem dobro napolni štruco in postavi za nekaj ur na hladno. Kadar rabiš, zreži na pol prsta debele rezine in zloži na krožnik, ki si ga prej pognila s prtičem.

Zelo lepo pripraviš mrzle zakuske tudi v školjkah, v izdolbenih majhnih okroglih hlebčkih, v maslenih paštetkah, vloženi paradiznikih ali iz velike salame spečenih skledicah. Nareži koščke debele salame bolj tenko, a pazi da ne poškoduješ kože. Potem jih malo opeci na olju, koža se skrči in iz rezin salame dobiš lične skledice. Vse to napolni s kako pikantno salato ali s koščki mrzlega mesa ali rib, ki jih potem samo okrašiš s tako solato. Za vsako rabiš majonezo. Zato ne bo odveč, če ponovimo osnovno pravilo: Na 1 rumenjaka dodaj pol kavne žličke gorčice, ščep soli in ščep belega popra ter dolivaj po kapljicah osminko litra finega olja. Če rabiš majo-

nezo za okrasek, jo okisaj samo z nekaj kapljicami limone in rabi, sicer ji pa prilij po okusu kisa ali limone, dodaj peteršilja, sardele, drobnjaka in zmešaj med razno meso ali kuhano sočivje.

Med mrzle zakuske spada tudi žolica ali aspik. Rade jo pripravljamo pozimi. Seveda naša je navadno motna in ne preskrbno vložena. Treba nam jo je le očistiti in malo lepše vložiti, pa se lahko postavimo z njo. Kakor znano, jo kuhamo iz svinjskih parkljev, telečjih nog, govejih kit in žil, za okus dodamo košček jetero ali srca ali malo jezika in vso zelenjavo, ki jo damo v juho. Potem jo še malo okisamo in pustimo vreti 3—4 ure. Žolico potem očistimo z beljaki in sicer rabimo, če hočemo 1 l žolice res lepo očistiti 10 beljakov. Mrzle dodamo mrzli žolici in stepamo na štedilniku z metlico, da zavre. Pri tem beljaki zakrknjejo in vsa gošča z njimi. Potem žolico samo precedimo skozi moker prtič in lepo vložimo. Najprej vlijemo v posodo za prst žolice, ko se ta strdi, naložimo v zvezdico krljičke trdo kuhanih jajc. Predno pa položimo, vsakega namočimo v žolici, da se prime in jih potem prav previdno zalijemo. Ko se ta vrsta strdi, lahko naložimo drugo ali pa obložimo samo ob strani, v sredo pa damo seseklano meso, iz katerega smo skuhale žolico. Posodo počasi oblivamo, da se nam sproti trdi in potem obložimo z namočenimi rezinami šunke, salame, jezika itd. Poskusite enkrat za doma, da ne bo škode, če kaj pokvarite, ker je treba zato že precej vaje. Domači bodo pa vaš umotvor gotovo cenili, čeprav ne bodo vse oblike brezhibne.

TUDI POZIMI VKUHAVAMO.

Ker je sedaj ravno čas pomaranč prekinemo malo našo šolo in poskusimo pomarančno marmelado in pomarančni odcedek.

Pomarančna marmelada. Olupi toliko pomaranč, da jih bo za 1 kg. Potem jim odstrani še vse, kar je belega, da marmelada ne bo grenka, nato jih zreži počez na pol prsta debele rezine in pri tem odstrani vse peške. Daj jih v porcelanasto ali dobro položeno posodo. Olupi tudi tri kislajabolka, jih zreži na kocke in daj

k pomarančam. Jabolčne olupke, koščičša in samo rumeno lupinico 3 pomaranč kuhaj samo pokrite z vodo do mehkega. Potem jih pretlači in daj tudi to k pomarančam. Zdaj stehtaj vse skupaj in deni kuhati prav toliko sladkorja, politega s polovico toliko vode. Če tehta vse skupaj $1\frac{1}{2}$ kg, kuhaj $1\frac{1}{2}$ kg sladkorja politega s $\frac{3}{4}$ l vode, da se kapljica, ki jo kaneš v mrzlo vodo, strdi. Dodaj sadni sok, dobro mešaj in kuhaj 20 minut na močnem ognju. Potem dodaj sok 1 limone in kuhaj še 5 minut. Napolni zdaj marmelado v kozarce in zaveži šele prihodnji dan. Pomarančna marmelada se strdi šele v par dneh; zato ne obupaj, če je v začetku bolj mehka.

ČAS JE DENAR!

Za gospodinjstvo, zlasti pa še za pranje, pomeni danes mencanje perila samo izgubo časa in energije. Danes si lahko vse gospodinje olajšajo pranje perila ter se jim ni treba več bati tega dela. Morajo samo preudariti, koliko si prihranijo na času, trudu in denarju, če uporabljajo za pranje perila Schichtov Radion.

Pomarančni odcedek. Iztisni toliko pomaranč, da dobiš 1 liter soka in toliko limon, da dobiš osminko litra soka. Precedi vse skozi moker prtič. Zavri 1 kg sladkorja politega s $\frac{1}{2}$ l vode, dodaj samo rumeno lupinico 2 pomaranč in ga kuhaj, da odleti pena, če pomočiš zavito žlico v sladkor, jo dvigneš in pilneš skozi luknjice. Zdaj prilij pomarančni in limonov sok, da počasi zavre. Potem ga postavi vstran in pusti, da samo gible 10 minut. Napolni v steklenice, ki si jih postavila na zganjen prtič, da ne počijo. Mrzle za maši in shrani na hladnem.

NAŠA GOSPODINJA PERUTNINARICA.

Naravno valjenje.

Ker sem izvedela, da se mnoge bralke Vigredi zanimajo za moderno perutninarstvo, hočem povedati, c. prijateljice, o tej stvari še nekaj misli. Čas valjenja, marec — april, bo kar naenkrat tu in če hočeš kaj doseči, moraš misliti na valjenje že zdaj v januarju in februarju. Je pa čas valjenja za pravo perutninarstvo ne samo najzanimivejši, ampak tudi najvažnejši, najresnejši, časih tudi najbolj veseli ali pa

tudi močno boleči čas, če ima namreč smolo, kakor pravimo.

— Piščanec se izleže iz oplojenega jajca, če ga izpostaviš toplini 38°C skozi določen čas, 20 do 22 dni. Gorkoto daje ali naravna ali pa umetna koklja (valilni stroj). Za oba načina pa potrebuješ jajec, iz katerih se morejo izleči krepki, zdravi piški. Prosim Te pa, da si dobro zapomniš: *Ni vsako jajce že tudi valilno jajce!*

Valilno jajce mora biti kolikor le mogoče *sveže*, ne staro čez 1 teden. Sicer se dado valilna jajca ohraniti na suhem prostoru, brez prepaha, pri toplini ne pod 10°C tudi do treh tednov, a tega dejstva se posluži le v sili. Jajca naj leže v šrambi vodoravno in vsak teden jih večkrat obračaj, da se jim rumenjaki ne prisušijo na lupino! Toda iz starih jajec ne pričakuj toliko piškov kakor iz svežih!

Oblika valilnih jajec naj bo normalna, pravilna, lupina gladka in dovolj trdna; jajec s prav raskavo lupino ne jemlje za valjenje, isto tako ne jajec, ki imajo zračni mehur na napačnem kraju, to je na tanjšem koncu ali v sredini. Izloči tudi vsa premajhna — majhna jajca se le prerada podedujejo —, kakor tudi prevelika jajca!

Valilno jajce mora biti dobro *oplojeno*, to pa je, ako izvira iz dobrih staršev. Zdrave pa so živali, ako niso predebele, imajo prostorno izletišče in so pravilno krmljene; razume se, da morajo imeti za prenočevanje in slabo vreme pravilno izdelan kokošnjak. Če prideniš putkam, — ki so med letom lahko brez vsakega petelina — svežega kikirikarja, Ti zneso čez kake tri dni prva oplojena jajca. Čez 8 dni pa bo že večina oplojena; če pa petelina družini odzameš, čez 3 tedne ne bo več oplojenih (opetelinjenih) jajec. Na kmetih je največkrat preveč petelinov; 1 petelin zadostuje za 12 do 16 kokoši popolnoma. Močno pa vpliva na oplodbo *vreme*. Đokler brani sneg živalim na prosto, je oplojenje zelo pomaničljivo; najbolje oplojena so jajca spomladi, v aprilu in maju. Sicer je pa oplojevanje nekaj zelo individualnega, to se pravi: za vsako posamično žival svojstvenega. So petelini, na oko prekrasni eksemplari, ki pa zelo slabo plode, imamo pa tudi pute, morda prav dobre jajčarice, ki pa ležejo

povečini neoplojena jajca. Ako si omisliš zaklopna gnezda in jih skrbno uporabljajš, boš kmalu prišla na sled takim živalim in boš petelina pri priči odstranila, jajec takih kokoši pa nikoli več rabila za valjenje. —

Kar zadeva *starost* kokoši, ki naj dado valilna jajca, dajemo vobče prednost dve — ali triletnim, od enoletnih bi jih smela vzeti samo tedaj, če so bile dovolj zgodaj izvaljene in so torej sedaj popolnoma razvite. Petelina pa imam enoletnega skoraj raje kakor pa starejšega.

Če hočeš priti do *dobrih*, krepkih, *nesnih kokoši*, skrbi, da bodo dovolj *zgodaj izvaljene*, od 1. marca pa do srede maja! Samo take zgodnje jarkice bodo *prvo* leto nesle že pozimi; to morejo storiti vsled tega, ker ne pridejo v zimski mraz oslabljene vsled goljenja (mršenja) kakor njihove tovarišice iz starejših letnikov.

Če si gojila, cenj, tovarišica, že doslej *štajerko* na domačem dvorcu in si vsaj približno orientovana o boljši ali slabši nesnosti posameznih živali potem vzemi od nekaterih najboljših jajca za valjenje, seveda le, če je na dvorišču tudi dober plemenjak štajerske pasme in sicer brez konkurence kakih tuje-pasemskih petelinov iz sosednjih dvorišč. Če pa vsega tega ni, poizveduj že zdaj v januarju in februarju, kje bi dobila valilnih jajec od dobrih štajerskih jajčaric za mesec marec ali april.* Da bi nasajala jajca od pasemsko popolnoma zmešanih živali, kakor se — žal! — nahajajo še vedno po mnogobrojnih slovenskih dvoriščih, tega nikari ne stori! Škoda Tvojega truda, kajti kakega večjega uspeha pri tem doseгла ne boš! Vedi pa tudi to, draga tovarišica, da je dobiti valilna jajca od zares dobrih kokoši stvar osebnega zaupanja. Marsikaka perutninarica je že imela škodo in je izgubila polovico veselja do te lepe kmetijske panoge, ker je prišla pri kupovanju valilnih jajec v roke ljudem, ki jim je bila tenka vest neznana stvar. Če pa prideš do valilnih jajec, o katerih se lahko prepričaš, da izvirajo od res prvovrstnih

jajčaric, pravilno negovanih in krmljenih, potem ne varčuj pri nakupu!

Pomisli samo to-le: Če se izvali iz jajca bodoča putka, ki Ti bo nesla na leto po 75 jajec ali pa kokoš, ki Ti nanese svojih 120, 130, 150, 180 ali celo več jajec... ali so mari vsa ta valilna jajca enako veliko vredna? Zato ni cena za 3 dinarjev za količkaj kvalitetno valilno jajce prav nič pretirana, na druga strani je pa cena 1 din za slabo valilno jajce (ne pa za kuhinjo) previsoka.

Sicer pa moramu tudi mi priti nekoč do *diferenciranja jajčjih cen* za valjenje. Če mi dobavitelj dobavi valilna jajca od kur z nesnostjo 120 jajec na leto, mu plačam recimo po 3 din za kos, pri nesnosti 130 jajec po 3.50 din, pri nesnosti 140 jajec po 4 din, 150 jajec: 4.50 din itd. Pri takem načinu dobave ne bo imela kupovalka nikoli škode, če je dobavitelj pošten, vesten trgovec. Pri rokah imam cenik nemške perutninarske šole na Saškem v Halle ob Saali — Cröllwitz. Tam so oddajali l. 1928 plemenska jajca od rdečih rodajlendk po 10 din, a to od kokoši, ki so nesle po 160 jajec; od laških jerebičark, ki so nesle po 155 jajec po 7 din jajce, od belih leghornk s 176 jajci na leto po 7.50 din, od izbranih jajčaric z 227 letnimi jajci pa celo po 30 din. To omenjam samo zato, ker se nekaterim ljudem pri nas zdi veliko, ako naj bi dali za dobro valilno jajce 2.50 do 3 dinarje! — Koliko jajec boš pa nasadila? Že zadnjič sem povdarila, da moraš dobiti, če hočeš priti do 35 dobrih jajčaric vsaj 100 zdravih piščancev. Zato je najbolj pravilno in enostavno, ako računaš na *eno dobro bodočo jajčarico* po 4 ali še bolje po 5 valilnih jajec; za 10 dobrih jajčaric moraš torej nasaditi 40 do 50 dobrih valilnih jajec, za 35 jajčaric pa 140 do 175 jajec. —

Če vališ z naravnimi kokljami podložji vsaki po 12 do 14 jajec, ne več; za 40 do 50 jajec bi bilo torej treba 3—4 kokelj in sicer vse naenkrat. Če pa prisiliš k valjenju *puro* s pomočjo podložjenih toplih brekantastih jajec ali pogretega krompirja, ji lahko podložiš po 20 do 23 jajec. Kokoš ali puro prisiliš k valjenju v 6 do 8 dneh; kadar se vračajo živali po krm-

*Obrni se v ta namen na domače županstvo in to Ti bo posredovalo dobavo štajerskih jajec od banovine po znižani ceni.

djenju same nazaj v gnezda, tedaj gotovo kovčejo. Nad kokoš, oziroma puro, ki jo siliš k valjenju povezni kako desko ali košaro tako, da mora žival *sedeti*, ne more pa ostati v gnezdu.

Kraj, kjer vale tvoje kokoši, naj bo miren, zračen in temačen. Gnezdo lahko napraviš iz slame ali sena kar na zemlji, naokoli pa ga obloži z opeko. Dostop do gnezda naj bo za koklje prav lagoden, ne sme pa biti dostopen kakim roparjem (dehor, podgane).

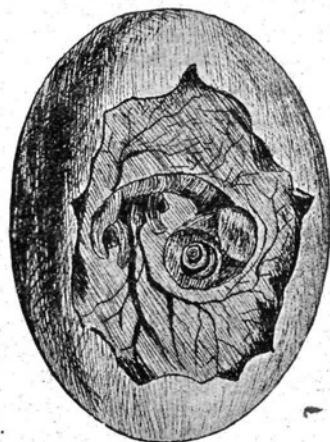
7. ali 8. dan valjenja *preglej* vsa jajca, če so oplojena ali ne! Kar ni oplojenih ta čas jih še vedno lahko porabiš v kuhinji, pozneje pa ne več. Če je mnogo jajec neoplojenih, združi oplojena od dveh kokelj pod eno samo, drugi koklji pa lahko podložiš nova jajca ali pa jo poženeš iz gnezda in ji preženeš veselje do valjenja, da ti prične čimprejce nesti. Zato ravno je dobro, da nasadiš več kokljam hkrati. — *Za preizkušanje jajec* glede oploditve, za presevanje so v trgovinah na prodaj razne priprave, lahko si pa pomagaš na prav preprost način tudi sama. Zastri svetilko (petrolejko) ali pa električno žarnico z večjim obodom iz rjave lepenke; v nji izreži jajčasto okroglo odprtino, nekoliko manjšo kot so jajca debela. Na to odprtino položi jajce in dobiš sledeče glavne slike: *Neoplojeno jajce* (sl. 1.) pokaže,

Sl. 1.

ako ima belo lupino, pri presevanju rdečkast sij; na topem koncu opaziš večjo ali manjšo praznino, zračni mehur, v sredi pa opaziš, ko imaš nekoliko vaje, posebno, če jajce nekoliko urneje zavrtiš, za spoznanje *temnejšo* okrogolino — rumenjaka. Pri rjavo-

lupinastem jajcu rumenjaka ne boš opazila. Ta slika se pri neoplojenem jajcu tudi naslednje dni izpremeni, samo zračni mehur se poveča. Pri *oplojenem jajcu*

Sl. 3.

(sl. 3) opaziš že po 4 dneh valjenja, po 7 dneh seveda še razločneje, mrežico finih krvnih žilic, v sredi pa je precej gibčna črna pegica. To je zarodek ali embrio. Slika te spominja na pajka. S takimi sveže navaljenimi jajci moraš ravnati prav previdno in jih čim prej vrniti pod kokljo, da se ne prehlade. Poleg teh 2 vrst jajec boš naletela tudi na taka, ki imajo v sebi *zarodek zamorjen* (sl. 2); v sicer prozorni vsebini plavajo večje ali manjše rdečkaste pege ali pa prav določen krvni ob-

Sl. 2.

roč, pri katerem so nakopičena rdeča krvna telesa v obliki kolobarja.

Na koklje, ki ti vale, moraš prav skrbno paziti, če hočeš, da pojde vse v redu. V hrano jim dajaj ta čas samo žito, kolikor ga hočejo, zraven pa čisto vodo. Prostor.

kjer krmiš, naj ne bo preblizu vališča, da ostane gnezdo po možnosti snažno! Pičo dajaj kokljam samo po enkrat na dan! Zakaj? Zato, ker se med valjenjem prebava silno poleni; dočim gre pri kokoši, ki nese, pšenica skozi drobovje v 4 urah, je pa treba pri valeči koklji za ta proces celih 12 ur. Če imaš več kokelj na gnezdih, je najbolje, da krmiš sleherni dan ob natančno isti uri; koklje se namreč navadijo na to uro in če potem ti ne držiš reda, onesnažijo gnezda.

Z valečimi kurami ravnaj prav mirno, varuj jih vsakega razburjenja. Ne daleč od vališča jim pripravi tudi *prašno kopolj*, plitvo leseno posodo (zajboj) s pepelom ali fino sipo pomešano s pepelom; to pa zavoljo mrčesa, ki hudo nadleguje valeče kokoši. Potresi gnezdo tudi s kakim učinkovitim praškom zoper mrčes, in prenovi, če treba, slamo (seno) v gnezdu.

Če bi kaka koklja med valjenjem izgubila veselje do tega posla, vsled tega jajca še niso izgubljena. Podloži jih čim preje kaki drugi koklji ali pa izroči strojnemu vališču, če je kje v bližini. Že precej razvita jajca preneso večurno ohlajenje brez škode, nevarna pa je prekinitev valjenja prve dni.

Ko prihajajo piški na svet, se ne vtikaj vmes, samo prazne lupine odstrani prav previdno od časa do časa; piške pa pusti kar lepo pod kokljo. Tudi nadaljno glavno skrb za piške prepusti koklji, če je količkaj dobra mati. Seveda pa moraš v zgodnjih mesecih, marcu in aprilu skrbeti za pripraven prostor, kjer koklje s svojimi družinami lahko žive in vedre ne samo ponoči, ampak tudi podnevi v slabem, deževnem ali mrzlem vremenu. O izreji sami, naravni s kokljo na čelu družine in umetni, s pomočjo »umetne koklje«, ki nam pomaga spraviti na noge piščance izvaljene v stroju, pa povem nekaj podrobnosti prihodnjic.

E. P.:

PRAKTIČNA GOSPODINJA

Sedanji časi silijo gospodinjo, da si išče dohodkov za svojo gospodinjstvo blagajno, kjerkoli jih le more. Malenkosti se nam zde včasih, toda z vztrajnostjo in doslednostjo se tudi iz teh malenkosti marsikaj pridobi.

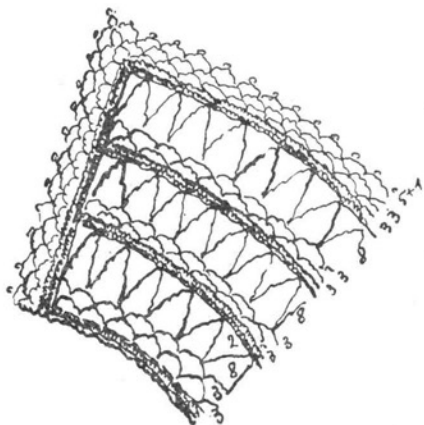
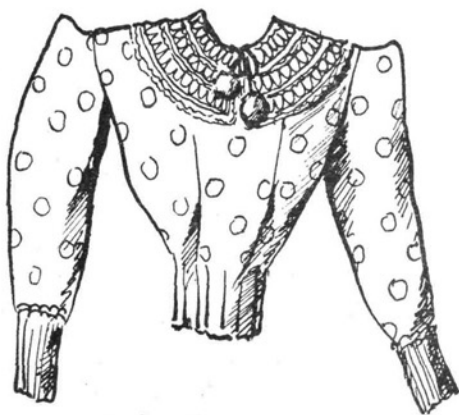
Prav gospodinje z malimi gospodinjstvi morajo biti stalno na pažnji. Premnoge so se lotile gojitve perutnine, ki jim ob pravilnem postopanju prinaša lepih koristi z odprodajo jajec, pozneje piščančkov, pitanih piščancev in odrasle perutnine. Druge zopet so se lotile reje domačih zajcev, kuncev, ne le za domačo porabo pri prehrani, ampak tudi zato, da morejo svoje otroke ob prostem času pametno in koristno zaposliti in jih obdržati v svoji bližini, doma, ker jih prav krmljenje zajčkov povsem zaposli.

Ni pa vseeno, katere pasme se oklene gospodinja. Preudarna gospodinja bo izbrala tisto, ki ji prinaša tem več koristi. V zadnjem času je zelo razširjena reja angorskih kuncev z dolgo dlako, ki jo je prav lahko drago prodati, pa tudi doma porabiti, če je gospodinja le količkaj iznajdljiva.

Angorska volna se da uporabljati na različne načine. Zato bo prinašala Vigred vzorce ročnih del, ali pa bo razlagala druge načine, kako naj pridobljena volna koristi, kako naj z njo olepša domače družinsko življenje in kako naj ga ustvari čim bolj udobno. Umna gospodinja navadno sortira volno in proda lepši del, kajti cena volne narašča in zanjo dobi lahko lepo vsoto. Krajšo angorsko volno lahko prede na kolovratu, ako ji primeša nekaj daljše ovčje volne. Zelo lep vzorec volne nastane, ako n. pr. češemo bele angorske mladice, ki imajo fino, čeprav kratko volno in tej volni dodamo črno, ovčjo volno in sicer samo toliko, da lahko predemo močno nitko. Pletivo iz te volne ima lastnost, da na njem ne ločimo, kako je delano in dela vtis blaga ali klobučevine ter je posejano z belimi pikami. Navadno ima puhasto površino, ki je lepota in značaj angorske volne. Zelo ugodno jo rabimo za damske ali moške klobuke, katere kvačkamo z neovitimi pentljami, ali pa za rokavice, nogavice, šale itd. Oglejmo si danes samo nekaj stvari!

ZIMSKA JOPICA

Material: 25 dkg črne ovčje volne, sprejene z belo volno angorskih mladicev, 15—20 dkg surove sive ovčje volne, klopčič črne in klopčič rjave volne. Pletemo vedno levo — desno po tri vrste; nasled-

nje tri pa menjamo vselej tako, da pridejo nad levimi desne in nad desnimi leve. Po kroju pletemo levo - desno z mešano volno, približno 10 cm višine. Kroj dobimo v prejšnjih številkah Vigredt.

× 2 vrsti s črno volno, 9 vrst s surovo ovčjo; 2 vrsti s črno volno, 6 vrst z mešano; 2 vrsti z rjavo volno, 6 vrst z mešano ×.

Te barve nadaljujemo od × do ×, dokler ni cela jopica končana. Za ovratnik pletemo 24 vrst z mešano volno ter prišijemo ali prikvačkamo posamezne dele v celoto, Potrebujemo še dve progji v mešani

volni, ki ju prikvačkamo na sprednje dele. Za gumbnice prikvačkamo dve vrsti neovitih ter izpustimo od časa do časa del pletiva v dolžini gumba, kjer kvečkamo verižne. Ovratnik nosimo odpet ali ga zapremo do vrha.

ZIMSKA GARNITURA IZ ANGORSKE VOLNE

Čepica: Črna in bela angorska volna. Kvačkamo polovite z dvema nitkama hkrati. Delo naj bo rahlo. Oblika čepice je beretka. Kvačkamo pa od krajnega roba proti sredini po poprečnem načinu, ne pa

po običajnem v krogih. Tako dobimo trak s štirimi zobmi, ki ga zaključimo v valj. Zobe prišijemo skupaj, da je beretka zgoraj cela. Pri spodnjem krajnem robu pletemo še tri vrste neovitih. Nasujemo z dvojno črno volno 8 cm verižnih.

1. vrsta: v vsako verižno po eno polovito (ovijemo, vbodemo v zadnjo nit spodnje vrste, nato potegnemo nitko skozi vse tri zanjke hkrati). Obrnemo.

2. vrsta: črna in bela nitka. Naraščamo na koncu vrste za tri polovite tako, da vbodemo v spodnji del polovite. Obrnemo.

3. vrsta: črna in bela. Naraščamo v začetku vrste s tremi polovitimi.

4. vrsta: črna in bela. Prvih pet je neovitih. Naraščamo ob koncu vrste s tremi polovitimi.

5. vrsta: 2 beli: naraščamo v začetku vrste s 3 polov. Zadnjih 5 je neovitih.

6. vrsta: 2 beli: prvih pet je neovitih. Naraščamo ob koncu za 3 polovite.

7. vrsta: 2 beli: ožimo v začetku vrste za 3 polovite.

8. vrsta: 2 beli: ožimo ob koncu vrste za 3 polovite.

9. vrsta: črna in bela: ožimo v začetku vrste za 3 polovite.

10. vrsta: črna in bela: prvih pet je neovitih. Ožimo ob koncu za 3 polovite.

11. vrsta: črna in bela: ožimo ob začetku kakor prej. Zadnjih 5 je neovitih.

12. vrsta: 2 črni: prvih pet je neovitih. Ožimo ob koncu kakor prej.

Nadaljujemo s prvo vrsto. Ponovimo trikrat, da dobimo 4 zobe. Zadnjo vrsto prikvačkamo ali prišijemo na začetno verižno.

Šal: Dve nitki, barva črna bela, vbadamo v zadnjo vrsto. Začnemo z dvema črnima nitkama 3 verižne, 1 neovito v prvo.

1. vrsta: dve črni nitki. Vbadamo v krog 3 ovite, 2 ver., 3 ov. v isti krog. Obrnemo.

2. vrsta: dve črni: 3 ver., 1 polov. v prvo, po eno ovito v vse spodnje, v zadnjo pa dve, 1 ov. v zadnjo gornjo.

3. in 4. vrsta: ena črna ena bela, kakor 2. vrsta. Nadaljujemo približno 25 vrst po istem načinu, toda vzamemo v 5., 6., 7. in 8. vrsti dve beli, v 9. in 10. vrsti črno in belo. V 11. in 12. dve črni. 26. vrsto kvačkamo do srede, toda pred lokom snamemo tri ovite v eno zanjko. Obrneemo. Nadaljujemo 27. vrsto in širimo na koncu

kakor prej. 28. vrsto snemamo na koncu kakor prej. Tako nadaljujemo v poljubno dolžino in končamo po istem načinu tudi drugo polovico šala. Ves šal obkvačkamo z dvema ali s tremi vrstami bele in črne volne.

Nogavice kvačkamo v prejšnjem barvnem redu ter začnemo obliko pravokotnika. Nasujemo 14 cm verižnih in nadaljujemo v višino 20 cm. Zadnjo vrsto prikvačkamo ali prišijemo na prvo, da dobimo lik valja. Sedaj nabereimo primerno število zank iz kvačkanega dela na pletilke in pletemo peto ter ostali del nogavice kakor običajno.

Rokavice začnemo ob zapestju. Nasujemo toliko verižnih kolikor meri roka ob zapestju, dodamo 2 cm in nadaljujemo stalno z neovitimi ali polovitimi. V drugi vrsti začnemo širiti za palec tako, da nam nastane nov trikot ploskve. Koliko časa moramo širiti in v katerih vrstah, lahko izračunamo, ko merimo na razprostrti roki. Ko dosežemo najširši obseg nadaljujemo palec in ga zaključimo. Sedaj nadaljujemo rokavico po meri, brez prstov, snemamo na dveh konceh in zaključimo. Manšete kvačkamo v pravokotniku v istem redu in obliki kakor prej pri nogavicah ter jih prišijemo. Da dobimo zvončasto obliko pa moramo na eni strani v vsaki drugi vrsti kvačkati 10 polovitih namesto ovite.

KVAČKANA BLUZA Z OVRATNIKOM

Angorska volna: črna, siva ali temno-modra. Nasujemo po širini pasu na kroju vrsto verižnih.

1. vrsta: po 3 ver., po eno neovito v vsako spodnjo drugo verižno.

2. vrsta: v spodnji lok eno neovito, 2 ver., 1 neovito; v naslednji lok 1 neov. 2 ver., 1 neovito. Tako nadaljujemo v vseh vrstah. Pri vratni izrezi pustimo spređaj 15 cm razporka.

Rokave začnemo tudi pri spodnjem delu. Ko smo vse oblike dokončale, nabereimo zanjke verižne vrste na pletilke in pletemo pas in manšete dve levo in dve desno. Nato vzamemo dinarski novčič in narišemo s kredo v enakomernih razdaljah kroge po vsej bluzi in jih vezemo z rožnato angorško volno s stebelnim vbodom. Posamezne dele bluze prišijemo ali prikvačkamo.

Vratno izrezo in razpork obkvačkamo v rožnati barvi v globini 1 cm.

Ovratnik kvačkamo v rožnati volni. Naslanjemo po meri vratu dolžino verižnih.

× 1. vrsta: 3 ver., 1 neov. v drugo verižno spodnje vrste. (Vbadamo vedno v zadnjo nitko.)

2. vrsta: 3 ver., po en neov. v vsak spodnji lok.

3. vrsta: 8 ver., 1 neov. v spodnji lok.

4. vrsta: 2 ver., 1 neov. v spodnji lok.

5. in 6. vrsta: neovite v zadnjo nitko spodnje vrste ×.

Ponavljamo trikrat od × do × toda, ko pridemo tretjič do četrte vrste, jo podaljšamo tudi na sprednje robove. Sedaj kvačkamo vrsto lokov: 3 ver., 1 neov. v vsako drugo zadnjo nitko spodnje vrste. Obrnemo. Naslednja vrsta ima enake loke, ki jih pritrdimo na spodnje loke. Sedaj ne obrnemo delo, temveč kvačkamo neovite v vse verižne, s katerimi je bilo delo začeto. Zadnja vrsta: 3 ver., 1 neov. v prvo. 1 neov. v spodnje loke. Bluzo zvezemo spredaj z rožnato vrvico enake volne, ki ima rožnate volnene kroglice.

DOBRE KNJIGE

Dr. I. Pregelj - Tomšič dr. Fr.: Slovstvena zgodovina Slovencev, Hrvatov in Srbov v vprašanjih in odgovorih. Založila Jugoslov. knjigarna, l. 1938. Str. 163, cena 32.-din.

Odkar že več let ni dobiti znane dr. Grafenauerjeve »Kratke zgodovine slovenskega slovstva«, ki ni bila le priljubljen učbenik, temveč je dobro služila tudi mnogoštevilnim drugim ljubiteljem našega slovstva, je nastala na našem knjižnem trgu v tem pogledu prav občutna vrzel. Ne samo tisoči dijakov, temveč tudi premnogi preprostejši prijatelji lepe knjige so nujno potrebovali takega kratkega pregleda, ki bi jim nudil bistvene informacije in orientacijo brez učenih podrobnosti. Temu hoče odpomoči to delo. Čeprav je to lepo delce sestavljeno v nekoliko ne navadni obliki vprašanj in odgovorov, bo s svojo pregledno razdelitvijo, ter kratkimi, a izredno točnimi odgovori izborno služilo svojemu namenu in našlo nedvomno dostop v najširše plasti čitajočega občinstva. To bi bilo tudi v največji meri želeli, zlasti zato, da se vzbudi in vzgoji tudi v najpreprostejših bralcih smisel za kvalitetno čtivo, ki ga marsikje še tako pogrešamo. Ker začenja srbskohrvaška knjiga polagoma prodirati že tudi v roke preprostejših bralcev, bo to delce v svrhu najnujnejše orientacije v srbskohrvaškem slovstvu tem še prav posebno dobrodošlo.

Nizka cena ter lepa žepna zunanja oblika bosta ta lepi priročnik gotovo prav kmalu popularizirali. Podeželski knjižničarji naj bi pa svoje obiskovalce nanj še

izredno opozarjali. Vigrednice si jo bodo gotovo nabavile.

NEMŠKO-SLOVENSKI SLOVAR.

Sestavil dr. Fr. Tomšič. Izdala in založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1938. Str. 760, cena 100.-din.

V znani in priljubljeni »Zbirki žepnih slovarjev in učbenikov«, ki jo že več let izdaja Jugoslovanska knjigarna, je sedaj izšel tudi navedeni slovar. Na videz to ni novo delo, temveč le druga izdaja dosedanjega dr. Bradačevega »Nemško-slovenskega slovarja«, ki je izšel pred desetimi leti, a to je le na videz, kajti v resnici je to vendarle temeljito predelan in do neke mere sploh nov slovar. Že prvi, dr. Bradačev, je bil jako dober in priročen, zaradi česar je bil tudi razmeroma hitro razprodan, kar razen tega tudi najlepše dokazuje njegovo, živo potrebo, sedanji dr. Tomšičev je pa še prav bistveno izboljšan. Ker je zlasti pri mlajšem rodu znanje nemščine skoraj izginilo, a vsakdanja živa potreba nas zopet in zopet spravlja v stik z njo, naš knjižni trg takega dela kratko in malo ni mogel pogrešati. Naše žene in dekleta ga bodo s pridom rabile.

Rejec malih živali glasilo Zveze društev rejcev malih živali. Vsebinska I. št. l. 1939:

V 6. leto — Kužne bolezni naše perutnine — Kako si vzgojimo kokoš jajčarico — Vzorec za rodovnik — Koliko časa se spleča rediti kokoš jajčarico — Monlenški golob — Reja kuncev — Francoski srebrček — Pri kanarčkih je pomlad — itd. Zanimiv razpis nagrad za naročnike lista, ki se naroča v Ljubljani, Korunova ul. 10.

LIRANJE z električnim likalom je pravi užitek!

Tudi ni nič dražje od likanja na oglje, ker je cena toku znižana za 70% in stane na poseben števec le 1.50 za kwh — mesto 5 dinarjev.

Tudi z drugimi električnimi aparati si olajša gospodinja trud in opravi svoj posel boljše in hitrejše.

Veliki popusti za gospodinjski tok!

Za električne peči nudi Mestna elektrarna ceno 90 para za kilovatno uro, t. j. popust 82% na ceno toka za luč, v nočnem času pa plačate celo samo 60 para za kilovatno uro, popust znaša celo 88%.

Naročite si takoj gospodinjski števec, zadošča telefoničen poziv na 40-21

Mestna elektrarna ljubljanska - Krekov trg 10-II.

Vigrednice na delo za Mohorjeve knjige!
Prihodnjič jih bomo še bližje ogledale. —
V vsaki vasi naj bodo Vigrednice apo-
stoli dobrega tiska.

Ako gre za zavarovanje pride v poštev le
Vzajemna zavarovalnica
LJUBLJANA • Miklošičeva 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi; 2. doživetje, smrt; rente in dote v vseh možnostih; posmrtninsko zavarovanje »KARITAS«. *Zavarujte sebe in svoje imetje vedno pri naši domači slovenski zavarovalnici.*

Skrivnost terpentinovega mila

ZLATOROG

obstoji v tem, da vas nikdar ne razočara. Dobrota terpentinovega mila ZLATOROG je bila prvovrstna včeraj, je danes in bo jutri. — Na terpentinovo milo ZLATOROG se morete zanesti, kajti to milo je preizkušeno in se obnese pri vsakem pranju znova.

